

Odrednice kvalitete istospolnih veza

Anđelić, Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:787798>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

ODREDNICE KVALITETE ISTOSPOLNIH VEZA

Diplomski rad

Helena Anđelić

Mentor: Dr.sc. Margareta Jelić

Zagreb, 2024.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 15.05.2024.

Helena Anđelić

Sadržaj

Uvod.....	1
Društveni kontekst.....	1
Odrednice kvalitete veze.....	3
Manjinski stres.....	6
Problemi i hipoteze istraživanja.....	9
Metoda.....	10
Sudionici.....	10
Mjerni instrumenti.....	11
Postupak.....	13
Rezultati.....	13
Rasprava.....	19
Metodološka ograničenja.....	25
Praktične implikacije i prijedlozi za buduća istraživanja.....	26
Zaključak.....	26
Literatura.....	28
Prilozi.....	34

Odrednice kvalitete istospolnih veza

Sažetak: Cilj ovog rada bio je pridonijeti razumijevanju istospolnih veza te ispitati odrednice kvalitete istospolnih veza, utvrditi razlike odrednica kvalitete veze između lezbijki i gejeva te ispitati korelacije tih istih odrednica. Provedeno je online anketno istraživanje na uzorku od 278 punoljetnih sudionika koji su se u trenutku ispunjavanja upitnika nalazili u istospolnoj vezi. Sudionici su ispunjavali pitanja o sociodemografskim karakteristikama, obilježjima svog ljubavnog odnosa, kratku mjeru javnog iskazivanja privrženosti partneru, prilagođenu verziju Indeksa kvalitete braka, Skalu emocionalne intimnosti, Subskalu internalizirane homofobije i skraćenu verziju Inventara iskustava u bliskim vezama. Rezultati pokazuju da lezbijke u istospolnim vezama u većoj mjeri iskazuju privrženost svojoj partnerici, kao što i iskazuju veći stupanj emocionalne intimnosti u usporedbi s gejevima. Nadalje, gejevi u istospolnim vezama iskazuju veći stupanj internalizirane homofobije u odnosu na lezbijke, kao što su i u većoj mjeri izbjegavajuće privrženi partneru od lezbijki. Kvaliteta veze pokazala se povezanom s izraženijom emocionalnom intimnosti, manjom internaliziranom homofobijom te izraženijom sigurnom privrženosti. Nadalje, manje izražena nesigurna privrženost povezana je s većim stupnjem emocionalne intimnosti i većim iskazivanjem privrženosti partneru. Također, osobe koje su u većoj mjeri internalizirale homofobiju pokazivat će i veće razine nesigurnih tipova privrženosti te rjeđe javno iskazivati privrženost partneru. Oni pojedinci koji imaju više razine izbjegavajuće privrženosti ujedno će imati i više razine anksioznog tipa te će u manjoj mjeri javno iskazivati privrženost partneru. Nalazi hijerarhijske regresijske analize upućuju da emocionalna intimnost, izbjegavajuća privrženost i anksiozna privrženost mogu poslužiti uspješnom predviđanju kvalitete istospolnih veza (53.9% objašnjene varijance). Emocionalna intimnost se pokazala statistički značajnim pozitivnim prediktorom kvalitete istospolne veze, dok su se izbjegavajuća i anksiozna privrženost pokazali statistički značajnim negativnim prediktorima. Naposljetku potrebno je naglasiti kako emocionalna intimnost objašnjava relativno najveći udio varijance u kvaliteti istospolne veze.

Ključne riječi: kvaliteta istospolne veze, internalizirana homofobija, emocionalna intimnost, privrženost

Determinants of the quality of same-sex relationships

Abstract: The aim of this study was to contribute to the understanding of same-sex relationships and to examine the determinants of relationship quality in same-sex couples, identify differences in the determinants of relationship quality between lesbians and gay men, and investigate correlations among these determinants. An online survey was conducted with a sample of 278 adult participants who were in a same-sex relationship at the time of completing the questionnaire. Participants answered questions about their sociodemographic characteristics, features of their romantic relationship, a brief measure of public displays of affection towards their partner, an adapted version of the Quality of Marriage Index, the Emotional Intimacy Scale, a subscale of Internalized Homophobia toward Oneself, and a shortened version of the Experiences in Close Relationships Revised. The results indicate that lesbians in same-sex relationships exhibit a higher degree of affection towards their partner and a greater level of emotional intimacy compared to gay men. Furthermore, gay men in same-sex relationships show a higher degree of internalized homophobia and are more avoidantly attached to their partner than lesbians. Relationship quality was found to be associated with higher emotional intimacy, lower internalized homophobia, and more secure attachment. Additionally, lower levels of insecure attachment were linked to higher levels of emotional intimacy and greater displays of affection towards the partner. Individuals with higher levels of internalized homophobia also exhibited higher levels of insecure attachment types and were less likely to publicly display affection towards their partner. Those with higher levels of avoidant attachment also showed higher levels of anxious attachment and were less likely to publicly display affection towards their partner. Findings from hierarchical regression analysis suggest that emotional intimacy, avoidant attachment, and anxious attachment can successfully predict the quality of same-sex relationships (53.9% explained variance). Emotional intimacy emerged as a statistically significant positive predictor of relationship quality, whereas avoidant and anxious attachment were statistically significant negative predictors. Finally, it is

important to emphasize that emotional intimacy accounts for the relatively largest share of the variance in the quality of same-sex relationships.

Keywords: Quality of same-sex relationship, internalized homophobia, emotional intimacy, avoidant attachment, anxious attachment

Uvod

Kroz povijest istraživanja partnerskih odnosa, specifično istraživanja kvalitete veze koja označava subjektivnu percepciju veze neke osobe (Keizer, 2014), istraživači su bili usmjereni na heteroseksualne, pretežno bračne parove. Međutim, Kurdek (1998) u svom istraživanju ističe kako su istospolni parovi slični heteroseksualnim parovima po velikom broju varijabli. Isto vrijedi i za kvalitetu veze čiji se korelati, kada uspoređujemo heteroseksualne i istospolne veze, minimalno razlikuju (Gottman i sur., 2003). Bitno je naglasiti da iako su mnogi prediktori kvalitete veze slični onima heteroseksualnih parova, istospolni parovi se suočavaju s mnogim preprekama koje se reflektiraju na kvalitetu njihovih veza, poput odbacivanja od strane obitelji i prijatelja, doživljene diskriminacije i nasilja. S obzirom na spomenuto, bitno je naglasiti da iako se prediktori minimalno razlikuju, njihovi doprinosi kvaliteti veze mogli bi se razlikovati ovisno o širem društvenom kontekstu i samim društvenim normama koje bi heteroseksualnim parovima mogle predstavljati podršku, dok bi istospolnim vezama mogli predstavljati prijetnju i odbacivanje zbog čega je potrebno dodatno istražiti posebitosti istospolnih veza. Razumijevanje posebitosti istospolnih partnerskih odnosa veoma je važno, kako na globalnoj razini tako i unutar hrvatskog konteksta gdje se tradicionalne vrijednosti nerijetko isprepliću s modernim stavovima. Iz tog razloga proučavanje istospolnih veza unutar takvog konteksta može pružiti poseban uvid u izazove i situacije koje oblikuju istospolne odnose u društvu koje se još uvijek razvija u smjeru veće inkluzije i jednakosti.

Društveni kontekst

S obzirom na važnost društvenog konteksta, važno je razumjeti aktualni status pripadnika LGB zajednice u hrvatskom društvu. Trenutna situacija u hrvatskom društvu gledano isključivo s pravne i formalne strane je povoljna za LGB osobe te je u zadnjih nekoliko godina došlo do velikih poboljšanja njihovog statusa. Današnji zakoni Republike Hrvatske zabranjuju neravnopravan tretman osoba na osnovu njihove seksualne orijentacije što je jasno naznačeno u Zakonu o suzbijanju diskriminacije donesenom 2008. godine u kojem se prema čl. 1. st. 1. osigurava zaštita i promicanje jednakosti (Narodne novine 85/08). Nadalje, u Kazneni zakon se uvodi Zločin iz mržnje koji predstavlja „kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe“ (Narodne novine 125/11, 144/12). Donošenjem Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola 2014. godine čini se veliki korak

za zaštitu LGBTIQ obitelji. Spomenuti zakon otvara LGB osobama mogućnost da registriraju svoje životno partnerstvo te im daje pravo na uzdržavanje jednog od partnera, pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih odnosa u svezi imovine, pravo na uzajamno pomaganje te pravo na zajedničku stečevinu. Ono što razlikuje životno partnerstvo i bračnu zajednicu, odnosno civilni brak je činjenica da LGB osobe još uvijek ne mogu posvajati djecu (NN 92/14, 98/19). Međutim, u ovom području dolazi do promjena u posljednje vrijeme zbog čega je potrebno istaknuti presudu koju je donio Visoki upravni sud Republike Hrvatske 2022. godine u kojoj sud odbija žalbu Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Republike Hrvatske i potvrđuje prvostupanjsku presudu Upravnog suda u Zagrebu koji je ustvrdio kako ne postoji opravdan razlog da se onemogući pristup postupku ocjene podobnosti i prikladnosti za posvojenje osobama koje su sklopile životno partnerstvo (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, 2023). Godinu dana prije uvođenja Zakona o životnom partnerstvu inicijativa „U ime obitelji“ se zauzimala za izmjenu ustavne definicije braka te je u konačnici proveden referendum koji je rezultirao uvođenjem definicije braka kao zajednice muškarca i žene u Ustav Republike Hrvatske. Ovakvo definiranje braka stavlja građane koji ne pripadaju heteroseksualnoj većini u niži položaj pa je bitno za istaknuti kako je i zbog spomenutog Zakon o životnom partnerstvu učinio veliki formalni pomak prema ravnopravnosti. Međutim, potrebno je naglasiti da, iako je došlo većih promjena u formalnom statusu LGB građana, odmaknemo li se od zakonske strane na svakodnevne životne situacije s kojima se LGB građani suočavaju njihova realnost je i dalje relativno negativna. O istom svjedoče empirijski podaci kao i stavovi opće populacije o LGB osobama. Jedni od prvih podataka o rasprostranjenosti nasilja nad LGB osobama dobiveni su u istraživanju koje su proveli Pikić i Jugović 2006. godine. Prema nalazima njihova istraživanja više od 50% sudionika je doživjelo neku formu nasilja zbog svoje seksualne orijentacije, a doživljeno nasilje je prijavilo policiji samo 20% sudionika. Sudionici istraživanja su najviše izvještavali o doživljenom psihološkom (41.7%), potom seksualnom (29.9%), ekonomskom (20%) i u konačnici fizičkom (14%) nasilju. Podaci udruge „Zagreb Pride“ pokazuju sličnu sliku. Prema njihovom istraživanju iz 2013. godine, 73.6% ispitanih osoba doživjelo je neku formu nasilja zbog svoje seksualne orijentacije ili rodnog izražavanja. Također, najviše osoba je izvještavalo o psihičkom, potom seksualnom i na kraju fizičkom nasilju. Ponovno je dobiven poražavajući podatak o prijavi nasilja, odnosno od 690 ispitanika, nasilje su policiji prijavile samo 53 osobe. Nadalje, 29% sudionika je unutar vlastite obitelji doživjelo diskriminaciju jednom ili više puta. Međutim, napredak se može vidjeti u činjenici da su LGBTIQ osobe otvorenije o svom identitetu te njih 70% se izjasnilo da rijetko ili nikad prilagođavaju svoje ponašanje na mjestima koja nisu otvorena za LGBTIQ

osobe. Slični podaci mogu se vidjeti i u inozemnim istraživanjima od kojih je jedno provela Agencija Europske unije za temeljna prava (2013) prema kojemu je Republika Hrvatska pri samom vrhu liste po postotku osoba (60%) koje su u posljednjih godinu dana doživjele nasilje i/ili diskriminaciju zbog svoje seksualne orijentacije. Stav opće populacije je umjereno negativan do umjereno pozitivan što se tiče LGB osoba (Huić i sur., 2014), a slični rezultati se dobivaju i kada se koriste moderne predrasude u istraživanjima (Huić i sur., 2015). Primjerice, kada se ispituju stavovi koji su manje podložni socijalno poželjnom odgovaranju kao što je mišljenje da je status LGB osoba u društvu sasvim adekvatan te da LGB osobe previše zahtijevaju, na primjer, bračna prava i slično (Huić i sur., 2015). Stav velikog dijela hrvatske mladeži je također homofoban. Prema nedavnom istraživanju političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola dobiveni su podaci kako čak 46% maturanata smatra da je homoseksualnost neka vrsta bolesti, s tim da se njih 28% u potpunosti slagalo sa spomenutom tvrdnjom (Baketa i sur., 2021). Nadalje, 2/3 maturanata smatraju kako bi LGB osobama trebalo zabraniti javne nastupe jer bi isti mogli loše utjecati na mlade (Baketa i sur., 2021). Prema svim spomenutim nalazima vidljivo je da i dalje veliki dio opće populacije gaji diskriminatorne stavove. Unatoč svemu spomenutom, veliki napredak prema većoj vidljivosti i prihvaćenosti LGBTIQ osoba svakako su Povorke ponose koje se odvijaju u više hrvatskih gradova. Prva Povorka ponosa organizirana je u lipnju 2002. u Zagrebu, nakon čega se pridružuje Split (2011.) i Osijek (2014.), a 2023. godine održana je i prva Povorka ponosa u Karlovcu. Unatoč sve brojnijim Povorkama ponosa i sve većoj razgranatosti LGB pokreta i dalje se u Hrvatskoj radi o manjinskoj skupini koja ne uživa prava većine te je zbog statusa izložena manjinskom stresu. Iz svega opisanog vidljivo je kako je Hrvatska, unatoč svima formalnim i zakonskim pomacima prema naprijed, tek na putu prema punoj ravnopravnosti i prihvaćenosti LGB osoba u društvu zbog čega je tema kvalitete veze i sama posebnost LGB veza bitna za trenutni društveni kontekst.

Odrednice kvalitete veze

Kvaliteta veze je pod utjecajem različitih faktora i svaki dugotrajniji intimni odnos prolazi kroz promjene u razini zadovoljstva. Nalazi istraživanja nisu jednoznačni kada je u pitanju razina zadovoljstva u funkciji vremena. Prema nekim istraživanjima intimni odnosi su u prosjeku percipirani manje zadovoljavajućima kako vrijeme prolazi (Keizer, 2014; Jarecka, 2022), pri čemu su potencijalna objašnjenja za ove nalaze povećanje broja konflikata i razočarenja u partnera koja posljedično dovode do pada u kvaliteti veze. VanLaningham i

suradnici (2001) svojim istraživanjem nisu uspjeli potvrditi postojanje zakrivljenog U – odnosa između duljine trajanja veze i kvalitete veze te dobiveni nalazi ukazuju kako zadovoljstvo brakom opada kroz vrijeme te u kasnijim godinama ne dolazi do ponovnog povećanja zadovoljstva. U istraživanju Jelić i suradnica (2014) utvrđeno je da osobe koje su u braku dulje od 25 godina percipiraju više antagonizma od strane svojih bračnim partnera, kao i da osobe koje su u braku manje od deset godina u većoj mjeri percipiraju ponašanja privrženosti od strane svojih partnera/ica, nego osobe koje su u braku dulje od deset godina. Razina zadovoljstva također ovisi o tipu veze te prema istraživanjima bračni parovi pokazuju najveće razine zadovoljstva vezom dok su kohabitirajući parovi u prosjeku zadovoljniji svojom vezom od parova koji ne žive skupa, odnosno onih koji „hodaju“ (Tai i sur., 2014). Kada govorimo o kvaliteti veze istospolnih parova bitno je istaknuti da rezultati određenih istraživanja upućuju na postojanje razlika između lezbijki i gejeva i heteroseksualaca u zadovoljstvu vezom. Sommantico i suradnici (2019) su u svom istraživanju istospolnih veza utvrdili kako lezbijke iskazuju više rezultate na mjeri zadovoljstva vezom. Također, Schumm i suradnici (2008) su utvrdili kako lezbijke smatraju svoju vezu kvalitetnijom u odnosu na heteroseksualne žene.

Jedna od istaknutijih varijabli kada govorimo o intimnim odnosima je i *privrženost partneru*. Bowlby (1969) definira privrženost kao afektivnu vezu koju karakterizira nastojanje osobe da održi bliskost s drugom osobom, odnosno objektom privrženosti. Iako se Bowlby u *Teoriji privrženosti* prvenstveno fokusirao na odnos dojenčeta i skrbnika, također je vjerovao kako je privrženost bitna komponenta odnosa i kasnije u životu. Kasniji autori nadovezuju se na originalnu teoriju govoreći o intimnim odnosima u odrasloj dobi i kako su isti povezani s ranim iskustvima privrženosti (Hazan i Shaver, 1987; Bartholomew i Horowitz, 1991). Prema dvodimenzionalnom modelu privrženost je rezultat interakcije modela o sebi, odnosno stupnja u kojem smatramo da zavrđujemo ljubav, i modela o drugima, stupnja u kojem smatramo da drugi ljudi zaslužuju naše povjerenje (Bartholomew i Horowitz, 1991). Iz dvodimenzionalnog modela proizlaze dvije dimenzije privrženosti, anksiozna i izbjegavajuća privrženost (Bartholomew i Horowitz, 1991). Izbjegavajuća privrženost odražava stupanj u kojem osobe doživljavaju (ne)ugodu u intimnim odnosima i generalno izbjegavaju bliskost s romantičnim partnerima. S druge strane, anksiozna privrženost odražava stupanj u kojem je osoba zabrinuta oko potencijalnog napuštanja, odnosno odbacivanja od strane romantičnog partnera (Bartholomew i Horowitz, 1991). Istraživanja rodni razlika u dimenzijama privrženosti daju nekonzistentne rezultate. U istraživanju Marušić i suradnica (2006) sudionice istraživanja su iskazivale više razine anksiozne privrženosti u odnosu na sudionike, dok rodna razlika nije

utvrđena za dimenziju izbjegavajuće privrženosti. S druge strane, Gugová i Heretik (2011) su utvrdili kako žene pokazuju veću razinu anksiozne privrženosti u bliskim odnosima u odnosu na muškarce, dok muškarci u odnosu na žene pokazuju veću razinu izbjegavajuće privrženosti. Kada govorimo o privrženosti partneru, bitno je za istaknuti i njenu povezanost s kvalitetom veze. Monteoliva i Garcia-Martinez (2005) pronašli su negativnu povezanost nesigurne privrženosti i kvalitete veze, dok su Milad i suradnici (2013) pronašli povezanost izbjegavajuće privrženosti i nižeg bračnog zadovoljstva. Međutim, u istom istraživanju nije nađena veza između anksiozne privrženosti i nižeg bračnog zadovoljstva (Milad i sur., 2013). Freeman i suradnici (2023) koji su se u svom istraživanju fokusirali na parove koji *hodaju* utvrdili su kako je trajanje veze moderiralo vezu između kvalitete veze i nesigurne privrženosti, odnosno anksiozna privrženost je bila salijentniji prediktor nižeg zadovoljstva vezom u dugoročnim u odnosu na kratkoročne veze. Feeney i Fitzgerald (2019) u svom istraživanju napominju kako kod nesigurnih tipova privrženosti postoji tendencija narušavanja kvalitete intimnih odnosa. Istraživanja na istospolnim parovima također upućuju na povezanost nesigurne privrženosti i slabijeg funkcioniranja intimnog odnosa (Mohr i sur., 2013). Mohr i suradnici (2013) ističu kako je ova veza posebno istaknuta kod muških parova.

Intimnost je jedan od konstrukata koji vezujemo uz partnerske odnose. Intimnost je multidimenzionalan konstrukt, a emocionalni aspekt intimnosti je često naglašen kao važna odrednica kvalitete veza (Guschlbauer i sur., 2017; Van Niekerk i sur., 2020,). *Emocionalna intimnost* se smatra jednim od temelja romantičnih veza te je posebno bitna zbog pružanja osjećaja svrhe i pripadnosti (Sinclair i Dowdy, 2005; Guschlbauer i sur., 2017). Emocionalna intimnost uključuje doživljaj bliskosti prema drugoj osobi s kojom želimo dijeliti osjećaje, iskazivati joj brižnost i također od te osobe očekujemo razumijevanje i prihvatanje (Sinclair i Dowdy, 2005). Osim što pridonosi psihološkoj i tjelesnoj dobrobiti (Ornish, 1998), emocionalna intimnost je važan prediktor zadovoljstva vezom kako za heteroseksualne, tako i za homoseksualne parove (Guschlbauer i sur., 2017; Van Niekerk i sur., 2020). Prema istraživanju Šević i suradnika (2015), gej i biseksualni muškarci iskazivali su značajno više razine emocionalne intimnosti u usporedbi s heteroseksualnim muškarcima. U istraživanju je također utvrđeno kako su gejevi i biseksualci koji žive zajedno iskazivali višu razinu emocionalne intimnosti od parova koji nisu živjeli skupa (Šević i sur., 2015). Kada govorimo o emocionalnom aspektu veze bitno je istaknuti da žene, bez obzira na rod partnera/ice, ulažu više emocionalnog rada u intimnost odnosa nego što čine muškarci (Umberson i sur., 2015). Iako se u ovom radu fokusiramo na povezanost emocionalne intimnosti s kvalitetom veze,

potrebno je također naglasiti kako se u nekim drugim istraživanjima emocionalna intimnost povezuje i sa seksualnim aspektima veze. Prema istraživanju Štulhofera i suradnika (2013) pokazana je snažna povezanost emocionalne intimnosti i seksualnog zadovoljstva na uzorku hrvatskih heteroseksualnih muškaraca.

Manjinski stres

Imajući na umu da istospolne veze postoje u socijalnom kontekstu koji nerijetko znači predrasude, diskriminaciju i skrivanje također je bitno uzeti u obzir i povezanost manjinskog stresa i kvalitete veze. Meyer (2003) definira manjinski stres kao kroničan stres uzrokovan predrasudama, diskriminacijom i izostajanjem socijalne podrške koji doživljavaju članovi manjinske skupine. Pripadnost manjinskoj skupini i pripisani podređeni status vodi do fiziološkog i psihološkog stanja stresa. Model manjinskog stresa razlikuje distalne i proksimalne izvore manjinskog stresa (Meyer, 2003). Objektivni stresori koji dolaze izvana i ne ovise o subjektivnoj procjeni pojedinca svrstavaju se pod distalne stresore. Primjer distalnih stresora su iskustva diskriminacije, izolacije i nasilja. S druge strane, proksimalni stresori u većoj mjeri ovise o pojedinčevim doživljajima te su povezani s identitetom LGB osoba. Primjer proksimalnih stresora su prikrivanje vlastitog identiteta i manjinskog statusa, očekivanje odbacivanja i stigmatizacije kao i internalizacija homonegativnosti odnosno homofobije. *Internalizacija homonegativnosti* se očituje u usvajanju negativnih stavova koji su ukorijenjeni u društvu prema pripadnicima homo- i biseksualne orijentacije od strane samih pripadnika te manjine te se u raznim istraživanjima istospolnih veza pokazala jednom od ključnih varijabli u predviđanju ishoda istospolnih veza (Guschlbauer i sur., 2017; Rostosky i Riggle, 2017; Pepping i sur., 2018; Mohr i Daly, 2008). Zbog internalizirane homonegativnosti osobe koje u svojoj trenutnoj okolini ne doživljavaju nasilje ili diskriminaciju zbog internaliziranih negativnih stavova prema vlastitom identitetu mogu doživjeti proces samo-stigmatizacije (Meyer, 2003). Pripadnici seksualnih manjina koji su u istospolnim vezama, osim što doživljavaju manjinski stres na osobnoj razini, su potencijalno izloženi dodatnim i zasebnim oblicima manjinskog stresa jer su i njihove romantične veze u podređenom statusu u odnosu na veze heteroseksualnih parova (Frost i Fingerhut, 2016). Istraživanja partnerskih odnosa pokazuju kako je izloženost kroničnom stresu, poput financijskih ili poslovnih opterećenja, povezana s opadanjem kvalitete veze (Harper, Schaalje, i Sandberg, 2000). Nadalje, Thompson i Bolger (1999) u svom istraživanju ukazuju kako vanjski stresni događaji mogu imati efekt na vezu čak i ako partneri toga nisu svjesni. Efekti manjinskog stresa nadovezuju se na efekte

stresora s kojima se suočavaju svi parovi (LeBlanc i sur., 2015). Također je bitno istaknuti kako manjinski stresori na razini istospolnog para se pridodaju već postojećem stresu koje LGB pojedinac doživljava (LeBlanc i Frost, 2019). Otis i suradnici (2006) u svom istraživanju povezanosti izvora manjinskog stresa i kvalitete istospolne veze dobivaju nalaz da su više razine internalizirane homofobije i diskriminacije bile povezane s percepcijom niže kvalitete veze. Utjecaj percipirane diskriminacije i viktimizacije je bio posredovan percipiranim stresom. Mohr i Daly (2008) su u svom longitudinalnom istraživanju pokušali utvrditi poveznicu između dva izvora manjinskog stresa, internalizirane homonegativnosti i prikrivanja seksualne orijentacije, i prediktora predanosti vezi. Internalizirana homonegativnost je bila povezana s opadanjem u privlačnosti i zadovoljstvu vezom u tijeku šest tjedana koliko je trajalo istraživanje. Autori navode kako bi spomenuti rezultati mogli upućivati na to da homonegativnost dovodi do pada predanosti vezi preko smanjenja zadovoljstva samom vezom, a ne preko promjena u ulaganjima ili promjena u barijerama za napuštanje odnosa. U svom preglednom radu, Rostosky i Riggle (2017) ističu kako je većina istraživanja uključenih u njihovu analizu pronašla negativnu povezanost između internalizirane homofobije i kvalitete veze. Prema istraživanju Šević i suradnika (2015) internalizirana homonegativnost bila je značajno povezana s intimnosti, odnosno gejevi i biseksualci koji su u većoj mjeri internalizirali homonegativnost su također pokazivali niže razine emocionalne intimnosti u odnosu. Spomenuto istraživanje ukazuje na problematiku kreiranja i održavanja intimnog partnerskog homoseksualnog odnosa u kontekstu manjinskog stresa (Šević i sur., 2015). Guschlbauer i suradnici (2017) također ističu manjak istraživanja utjecaja manjinskog stresa na dobrobit istospolnih parova. Rezultati dobiveni u njihovoj studiji upućuju da su internalizirana homonegativnost i prikrivanje seksualne orijentacije negativno povezani s emocionalnom intimnošću, dok je emocionalna intimnost bila pozitivno povezana sa zadovoljstvom vezom. Pepping i suradnici (2018) su također u svom istraživanju pronašli negativnu povezanost između internalizirane homofobije i zadovoljstva vezom, dok je spomenuta veza bila posredovana pojačanom motivacijom za prikrivanjem (identiteta). Međutim, treba istaknuti istraživanje Frosta i suradnika (2022) u kojem su autori pokušali utvrditi jesu li pozitivne društvene i zakonodavne promjene koje se tiču seksualnih manjina bile povezane s opadanjem efekata manjinskog stresa na kvalitetu veza. Nalazi istraživanja pokazuju kako su iskustva diskriminacije bila povezana s opadanjem zadovoljstva vezom za sve kohorte, dok je internalizirana homofobija bila povezana s opadanjem zadovoljstva vezom za starije, ali ne i za mlađe kohorte. Prema jednom drugom istraživanju, stariji pripadnici LGB zajednice, u usporedbi s mlađim pripadnicima, su skloniji otkriti svoj seksualni identitet tek kasnije u životu (Costa i sur., 2013). Spomenuto upućuje da su mlađe

generacije osnaženije u prihvaćanju svog homoseksualnog identiteta. S obzirom na spomenuti nalaz i uzevši u obzir promjene u statusu LGB osoba u Hrvatskoj, treba istaknuti kako su potrebna daljnja istraživanja problema manjinskog stresa na hrvatskom društvu kako bi se ispitala trenutna povezanost internalizirane homofobije i kvalitete veze. Potrebno se također osvrnuti i na rodne razlike u razini internalizirane homofobije te istaknuti istraživanje provedeno na portugalskom uzorku lezbijki, gejeva i biseksualaca koje je pokazalo da su muškarci iskazivali značajno više razine internalizirane homofobije od žena (Costa i sur., 2013). Istraživanje provedeno u okviru Ljetne psihologijske škole 2014. godine na hrvatskom uzorku pokazuje slične rezultate, odnosno dobiveni nalazi upućuju na više razine internalizirane homofobije kod biseksualnih nego homoseksualnih osoba, dok među homoseksualnim osobama upućuju na više izražavanje internalizirane homonegativnosti gejeva nego lezbijki.

Pri istraživanju istospolnih parova također je važno pitanje otkrivanja vlastitog seksualnog identiteta okolini, odnosno *autanja* (eng. *coming out*). S obzirom na to da je *autanje* trajan proces te da se homoseksualne i biseksualne osobe cijeli svoj život *autaju* okolini (ako tako odluče), u ovom istraživanju smo odlučili zahvatiti samo manji dio tog procesa i to onaj koji je uže vezan za partnerske odnose, odnosno javno iskazivanje privrženosti partneru u formi držanja za ruke, grljenja i ljubljenja. Kada govorimo o iskazivanju privrženosti bitno je napomenuti istraživanje Jelić i suradnica (2014) prema kojem je pokazano da naše zadovoljstvo vezom ovisi o mjeri u kojoj percipiramo da nam partner pokazuje ljubav kroz ponašanja privrženosti. Slično tome, rezultati jednog drugog hrvatskog istraživanja pokazuju da su oni muškarci i žene s najvećim rezultatima na iskazivanju i percipiranju ljubavi najzadovoljniji brakom (Huić i sur., 2012). Istraživanja pokazuju kako osobe koje su se *autale* okolini i čiji su partneri također *aut* su u prosjeku izvještavali o većem zadovoljstvu vezom (Clausell i Roisman, 2009). Kada govorimo o rodnim razlikama, bitno je napomenuti kako su žene sklonije otkriti svoj seksualni identitet roditeljima i prijateljima (Costa i sur., 2013). Moguće objašnjenje ovog nalaza krije se u podatku da dječaci u većoj mjeri nego djevojčice doživljavaju nasilje u školi zbog svog stvarnog ili pretpostavljenog LGBT identiteta (Toomey i sur., 2010) što ih moguće obeshrabruje da se *autaju* u većoj mjeri. S obzirom na sve spomenuto cilj ovog istraživanja je pridonijeti dodatnom razumijevanju odrednica kvalitete istospolnih veza utvrđujući razlike između lezbijki i gejeva u odrednicama kvalitete istospolnih veza, ispitujući međusobne povezanosti spomenutih odrednica kao i utvrđujući doprinose odrednica u objašnjavanju individualnih razlika LGB osoba u kvaliteti njihovih istospolnih veza.

Problemi i hipoteze istraživanja

Problem 1: Utvrditi razlike u stupnju emocionalne intimnosti, stupnju internalizirane homofobije, anksiozne privrženosti, izbjegavajuće privrženosti, javnog iskazivanja privrženosti partneru te samoprocjena kvalitete veze između lezbijki i gejeva u istospolnim vezama.

Hipoteza 1: Pretpostavlja se da će lezbijke iskazivati značajno veći stupanj emocionalne intimnosti, anksiozne privrženosti, javnog iskazivanja privrženosti partneru i samoprocjena kvalitete veze u odnosu na gejeve, dok će gejevi iskazivati značajno veći stupanj internalizirane homofobije i izbjegavajuće privrženosti u odnosu na lezbijke.

Problem 2: Utvrditi povezanost emocionalne intimnosti, stupnja internalizirane homofobije, izbjegavajuće privrženosti, anksiozne privrženosti, javnog iskazivanja privrženosti partneru te samoprocjena kvalitete veze.

Hipoteza 2: Kvaliteta veze bit će pozitivno povezana s emocionalnom intimnošću i javnim iskazivanjem privrženosti partneru, a negativno povezana sa stupnjem internalizirane homofobije, anksiozne privrženosti i izbjegavajuće privrženosti.

2a: Emocionalna intimnost bit će pozitivno povezana s javnim iskazivanjem privrženosti partneru, a negativno povezana sa stupnjem internalizirane homofobije, izbjegavajuće privrženosti i anksiozne privrženosti.

2b: Stupanj internalizirane homofobije bit će pozitivno povezan s izbjegavajućom privrženosti i anksioznom privrženosti, a negativno povezan s javnim iskazivanjem privrženosti partneru.

2c: Izbjegavajuća privrženost bit će pozitivno povezana s anksioznom privrženosti, a negativno povezana s javnim iskazivanjem privrženosti partneru.

2d: Anksiozna privrženost bit će negativno povezana s javnim iskazivanjem privrženosti partneru.

Problem 3: Utvrditi doprinos nekih sociodemografskih karakteristika (rod, dob, stupanj obrazovanja, socioekonomski status), karakteristika istospolne veze (trajanje veze, tip veze), te odabranih psiholoških varijabli (stupanj emocionalne intimnosti, stupanj internalizirane homofobije, stupanj anksiozne privrženosti, stupanj izbjegavajuće privrženosti i javnog iskazivanja privrženosti partneru) u objašnjavanju individualnih razlika LGB osoba samoprocjeni kvalitete njihove istospolne veze.

Hipoteza 3:

3a: Sociodemografske karakteristike, karakteristike istospolnih veza i psihološke varijable imat će statistički značajan doprinos u objašnjenju individualnih razlika LGB osoba u istospolnim vezama u njihovoj procjeni kvalitete veze te će svaki od prediktora imati statistički značajan samostalni doprinos u objašnjenju kriterija.

Stupanj obrazovanja i ekonomski status bit će pozitivan prediktor kvalitete veze, dok će muški rod te dob biti negativan prediktor kvalitete veze. Starije osobe u istospolnim vezama davat će u prosjeku niže procjene kvalitete veze nego mlađe osobe u istospolnim vezama.

3b: Karakteristike veze objašnjavat će statistički značajan dodatni dio varijance u kriteriju kvalitete veze. Trajanje veze bit će negativan prediktor kvalitete veze pri čemu će osobe koje su dulje u vezi izvještavati o manjem stupnju kvalitete veze, dok će kohabitacijski tip veze biti pozitivan prediktor kvalitete veze.

3c: Psihološke varijable također će objašnjavati značajan samostalni dio varijance u kriteriju kvalitete veze. Stupanj emocionalne intimnosti i stupanj javnog iskazivanja privrženosti partneru bit će pozitivni prediktori kvalitete veze, dok će stupanj internalizirane homofobije, te stupanj anksiozne i izbjegavajuće privrženosti biti negativni prediktori kvalitete veze.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 487 sudionika na području Republike Hrvatske, a nakon što su od navedenog broja iz obrade rezultata isključeni svi sudionici koji trenutno nisu u istospolnoj vezi i ne zadovoljavaju kriterij minimalne dobi od 18 godina, konačni broj sudionika iznosi je $N = 278$. Od 278 sudionika njih 177 su cis¹ žene (63.7 %), 69 su cis¹ muškarci (24.8 %), 19 je nebinarnih osoba (6.8 %), 3 su transrodna muškarca (1.1 %) i 2 transrodne žene (0.7 %), 4 sudionika se nisu željela izjasniti (1.4 %), a 4 osobe su kao svoj rod navele „ostalo“ (1.4 %). Dob sudionika kreće se u rasponu od 18 do 62, dok je prosječna dob $M = 29.9$ ($SD = 8.03$). U istraživanju je sudjelovalo 176 osoba homoseksualne orijentacije (63.3 %), 79 osoba biseksualne orijentacije (28.4 %), a 15 je osoba kao svoju seksualnu orijentaciju navelo opciju „ostalo“. Od ukupnog broj sudionika njih 54% živi sa svojim istospolnim partnerom. Većina sudionika je zaposlena, odnosno njih 66.5 % ($N = 185$), studenata je 23 %,

¹ (lat. cis – “s ove strane”) osoba čiji se rodni identitet uklapa u društvene rodne norme određene za spol koji je tim osobama pripisan pri rođenju

dok je nezaposlenih osoba 6.8 %. Obrazovna struktura uzorka je raznolika i najveći postotak sudionika kao najviši stupanj obrazovanja navodi završen diplomski studij (sveučilišni ili stručni), odnosno njih 39.6 %, 33.1 % sudionika navodi završenu srednju školu, 17.6 % završenu višu školu ili preddiplomski studij, a 9.4 % ima završen poslijediplomski studij. Većina sudionika živi u Zagreb, odnosno njih 54.7 %. Također, 94% sudionika je navelo kako nema djecu.

Mjerni instrumenti

Za potrebe ovog istraživanja korištene su četiri ljestvice. *Kvaliteta veze* mjerila se Indeksom kvalitete braka (*Quality of Marriage Index*, Norton, 1983) koji ispituje procijenjenu kvalitetu trenutnog partnerskog odnosa. Osim za bračne odnose ovaj indeks se koristi i za romantične veze osoba koje nisu u braku na način da se u česticama umjesto pojma brak koristi pojam veze, što je slučaj i u ovom istraživanju. Sudionici su izražavali svoj stupanj (ne)slaganja na 6 čestica. Na prvih pet tvrdnji (pr. „*Zaista osjećam da smo partner/ica i ja tim.*“) sudionici su svoje slaganje izražavali na skali od 1 do 7 (1=*uopće se ne slažem*, 7=*u potpunosti se slažem*), a na šestoj tvrdnji su na skali od 1 do 10 (1=*jako nesretan/na*, 10=*jako sretan/na*) procjenjivali koliko su sretni u vezi s partnerom/icom. Indeks kvalitete veze izražen je kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na svih šest čestica podijeljena s brojem čestica zbog čega raspon rezultata može varirati od 1 do 7.5, a viši rezultat upućuje na veću kvalitetu veze. U ovom istraživanju korišten je hrvatski prijevod Indeksa kojeg su prevele Tadinac, Kamenov, Jelić i Hromatko (2007), dok je pouzdanost iznosila $\alpha = .96$ za žene i $\alpha = .97$ za muškarce. U ovom istraživanju pouzdanost tipa unutarne konzistencije iznosi $\alpha = .95$.

Emocionalna intimnost mjerila se Ljestvicom emocionalne intimnosti (Sinclair i Dowdy, 2005). Unutar skale svaka čestica ukazuje na različit aspekt intimnosti, odnosno na prihvaćanje, brigu, podršku, afirmaciju i razumijevanje. Sudionici su izražavali svoj stupanj (ne)slaganja na 5 čestica (pr. „*Ovoj je osobi doista stalo do mene.*“) na skali od 1 do 5 (1 = *uopće se ne slažem*, 5 = *u potpunosti se slažem*) pri čemu veći rezultat ukazuje na veći stupanj emocionalne intimnosti u trenutnom partnerskom odnosu. Za potrebe ovog istraživanja korišten je hrvatski prijevod ljestvice preuzet iz istraživanja Ivanković, Šević i Štulhofer (2014). U spomenutom istraživanju pouzdanost gay/biseksualnog dijela uzorka iznosila je $\alpha = .87$ (Ivanković, Šević i Štulhofer, 2014), dok je u ovom istraživanju pouzdanost iznosila je $\alpha = .86$.

Za mjerenje *internalizirane homofobije* korištena je Subskala internalizirane homofobije okrenute prema sebi, dio opsežnijeg instrumenta Skale manjinskog stresa (Norcini

Pala i sur., 2017). Sudionici su izražavali svoj stupanj (ne)slaganja na 6 čestica (pr. „*Sramim se što me privlače osobe istog spola kao ja*“) na skali od 1 do 5 (1 = *uopće se ne slažem*, 5 = *u potpunosti se slažem*). Ukupni rezultat subskele izražava se kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na svih šest čestica podijeljena s brojem čestica te veći rezultat upućuje na viši stupanj internalizirane homofobije. Za potrebe ovog istraživanja korišten je prijevod subskele preuzet je iz diplomskog rada Koštal (2022.), u kojem je pouzdanost iznosila $\alpha = .90$. U ovom istraživanju pouzdanost ove skale također iznosi $\alpha = .90$

Dimenzije *privrženosti partneru* mjerile su se skraćenom verzijom Inventara iskustava u bliskim vezama (engl. *Experiences in Close Relationships Revised - ECR-R*; Fraley, Waller i Brennan, 2000; Kamenov i Jelić, 2003). Skraćena hrvatska verzija upitnika sastoji se od 18 tvrdnji s tim da 9 tvrdnji koje se nalaze pod neparnim brojevima sačinjavaju subskalnu izbjegavajuće privrženosti (pr. „*Radije ne pokazujem partneru/ici svoje prave osjećaje.*“), a subskalnu anksiozne privrženosti čini 9 čestica označenih parnim brojevima (pr. „*Jako se brinem da ću izgubiti partnera/icu.*“). Zadatak sudionika bio je izraziti svoj stupanj (ne)slaganja na ljestvici od 1 do 7 (1 = *uopće se ne slažem*, 7 = *u potpunosti se slažem*). Ukupan rezultat na pojedinoj subskali formira se kao aritmetička sredina sudionikovih odgovora s tim da veći rezultat upućuje na veću izraženost osjećaja izbjegavanja ili anksioznosti. Pouzdanost iz spomenutog istraživanja za skalu izbjegavajuće privrženosti kretala se između $\alpha = .80$ i $\alpha = .88$, a za ljestvicu anksiozne privrženosti između $\alpha = .80$ i $\alpha = .83$ (Kamenov i Jelić, 2003). U ovom istraživanju pouzdanosti su iznosile $\alpha = .81$ za izbjegavajuću i $\alpha = .85$ za anksioznu privrženost.

Na početku samog upitnika nalazilo se nekoliko kratkih mjera za dobivanje osnovnih sociodemografskih podataka o sudionicima, konkretno o rodu, dobi, veličini mjesta u kojem žive, obrazovnom i radnom statusu, samoprocjeni ekonomskog statusa i seksualnoj orijentaciji. Navede mjere korištene su prvenstveno za opis uzorka. U upitniku su također korištena pitanja koja detaljnije ispituju status veze sudionika, odnosno provjeravali smo nalaze li se sudionici u trenutku ispunjavanja upitnika u istospolnoj vezi, koliko dugo traje njihova veza, kakav je tip njihove veze, odnosno žive li s partnerom/icom u kohabitaciji ili ne, imaju li djece i, u slučaju da imaju, koliko. Sudionike koji su naznačili da se ne nalaze u istospolnoj vezi izuzeli smo iz daljnjih analiza.

Pri kraju prve stranice upitnika nalazile su dvije kratke mjere vezane za javno iskazivanje vlastitog seksualnog identiteta okolini. Prva mjera se odnosila na *javno iskazivanje privrženosti istospolnom partneru* i sudionici su trebali označiti koliko često se ponašaju u javnosti na opisani način: „*Držite se za ruke sa svojim istospolnim partnerom/icom u javnosti*“, „*Grlite se sa svojim istospolnim partnerom/icom u javnosti*“, „*Ljubite se sa svojim istospolnim*

partnerom/icom u javnosti.“ na skali s pet uporišnih točaka gdje 1 označava *nikad*, a 5 *uvijek*. Ukupni rezultat izražen je kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na tri čestice podijeljena s brojem čestica. Pouzdanost ove ljestvice iznosila je $\alpha = .86$. Analiza glavnih komponenata skale javnog iskazivanja privrženosti partneru ukazala je na zasićenost jednim faktorom što je prikazano u *Prilogu C*. Druga mjera odnosila se na samoprocjenu mjere *autanja*, odnosno otvorenog dijeljenja vlastitog seksualnog identiteta okolini te su sudionici mogli dati odgovor na skali s deset uporišnih točaka gdje je 1 označavalo *nimalo, odnosno nikome*, a 10 *u potpunosti, odnosno svima koji me znaju*.

Postupak

Prikupljanje podataka putem online upitnika provedeno je pomoću platforme *LimeSurvey* u periodu od sredine ožujka do sredine travnja 2024. godine. Na samom početku prikupljanja podataka kontaktirali smo veći broj aktivista i organizacija civilnog društva iz različitih dijelova Republike Hrvatske i zamolili ih za sudjelovanje u istraživanju, odnosno prosljeđivanje upitnika njihovim članovima i pratiteljima putem *mailing* liste ili objavom na društvenim mrežama (*Facebook, Instagram*). Svim organizacijama kao i aktivistima objasnili smo cilj istraživanja i zamolili ih da proslijede upitnik uz napomenu kako je sudjelovanje u istraživanju namijenjeno svim punoljetnim osobama koje se trenutno nalaze u istospolnoj vezi. Na ovaj način prikupljen je najveći broj sudionika. Manji dio prikupljen je javnom objavom ankete na društvenoj mreži *Reddit* kao i dijeljenjem ankete studentima psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu uz molbu da ih proslijede osobama koje odgovaraju ciljnoj skupini. Na početnoj stranici upitnika sudionicima je pružena detaljna uputa koja je objasnila svrhu istraživanja i naglasila da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da imaju mogućnost odustati od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku. Prosječno vrijeme potrebno za ispunjavanje upitnika iznosilo je deset minuta.

Rezultati

Pri izradi ovog istraživanja i u svrhu statističkog testiranja postavljenih hipoteza rezultati su obrađeni u računalnom statističkom programu *Jamovi*, verzija 2.4. U prvom koraku obrade podataka izračunate su pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije navedene u poglavlju *Mjerni instrumenti*. Izračunata je deskriptivna statistika korištenih skala, odnosno aritmetičke sredine, standardne devijacije, minimalni i maksimalni opaženi rezultati. U svrhu provjere

normaliteta distribucije izračunati su indeksi asimetričnosti i spljoštenosti distribucije. Također, provedeni su Shapiro-Wilk testovi normaliteta distribucije koji su se pokazali značajnima za svaku skalu, odnosno ukazali su na odstupanje distribucije rezultata od normalne. Međutim, kako navodi Byrne (2010) odstupanje rezultata od normaliteta distribucije tek je primjetno u slučajevima kada je asimetričnost jednaka ± 2 , odnosno kada je izduženost jednaka ± 7 . Prema dobivenim veličinama indeksa asimetričnosti i izduženosti opisano je slučaj jedino za ljestvicu Emocionalne intimnosti, dok se rezultati ostalih skala normalno distribuiraju zadovoljavajući navedene parametre. Spomenuta asimetričnost dobivenih distribucija prikazana je u *Prilogu B*. U daljnjoj obradi su korišteni parametrijski testovi. U Tablici 1 su navedeni svi rezultati deskriptivne statistike.

Tablica 1

Deskriptivna statistika ispitanih varijabli (N = 278).

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Asi.</i>	<i>Izd.</i>	<i>W</i>
Kvaliteta veze (1 – 7.5)	6.73	0.99	2.33	7.50	-1.74	3.20	.78***
Emocionalna intimnost (1 – 5)	4.72	0.46	2.00	5.00	-2.90	11.2	.64***
Internalizirana homofobija (1 – 5)	1.59	0.79	1.00	4.67	1.58	2.14	.76***
Izbjegavajuća privrženost (1 – 7)	1.90	0.85	1.00	5.33	1.26	1.48	.88***
Anksiozna privrženost (1 – 7)	2.49	1.10	1.00	6.33	0.74	-0.11	.94***
Javno iskazivanje privrženosti partneru (1– 5)	2.33	1.06	1.00	5.00	0.75	-0.08	.92***
<i>Outanje</i> (1 – 10)	6.85	2.37	1.00	10.00	-0.58	-0.49	.93***

*Legenda: * $p \leq .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Asi.=indeks asimetričnosti distribucije; Izd.=indeks izduženosti distribucije; W= rezultat Shapiro-Wilk testa*

U odgovoru na prvi istraživački problem provjerili smo postojanje razlika između lezbijki i gejeva u istospolnim vezama u stupnju emocionalne intimnosti, stupnju internalizirane homofobije, anksiozne privrženosti, izbjegavajuće privrženosti, javnog iskazivanja privrženosti partneru te samoprocjena kvalitete veze. Proveden je t-test za nezavisne uzorke čiji rezultati su detaljno prikazani u Tablici 2. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u samoprocjeni kvalitete veze, kao ni u stupnju anksiozne privrženosti. Nadalje, utvrđena je statistički značajna razlika u javnom iskazivanju privrženosti partneru, uz visoku veličinu učinka ($d = .86$). Drugim riječima, lezbijke u istospolnim vezama u većoj mjeri javno iskazuju

privrženost svojoj partnerici nego što to čine gejevi u istospolnoj vezi, iako je prema dobivenim aritmetičkim sredinama vidljivo da jedni i drugi to čine rijetko. Nadalje, utvrđena je statistički značajna razlika u stupnju internalizirane homofobije uz nisku veličinu učinka ($d = .37$), odnosno gejevi u istospolnim vezama iskazuju veći stupanj internalizirane homofobije u odnosu na lezbijke u istospolnim vezama, ali prema dobivenim aritmetičkim sredinama vidljivo je da je stupanj internalizirane homofobije kod obje skupine relativno nizak. Također, gejevi u istospolnim vezama u većoj mjeri iskazuju izbjegavajuću privrženost nego što to čine lezbijke u istospolnim vezama uz rubno srednju veličinu učinka ($d = .43$). Zbog odstupanje distribucije rezultata ljestvice emocionalne intimnosti od normalne, za testiranje postojanja razlike u stupnju emocionalne intimnosti korišten je neparametrijski Mann – Whitney test, dodatno uz t-test za nezavisne uzorke. Na oba testa potvrđeno je kako lezbijke iskazuju veći stupanj emocionalne intimnosti u partnerskom odnosu nego što to čine gejevi uz nisku veličinu učinka ($d = .34$).

Tablica 2

Rezultati t-testa dobiveni usporedbom lezbijki i gejeva u istospolnim vezama na ispitivanim varijablama ($N = 278$).

	Skupina	M	SD	T
Javno iskazivanje privrženosti partneru	G	1.59	0.718	-5.17***
	L	2.33	0.923	
Internalizirana homofobija	G	1.80	0.987	2.12*
	L	1.50	0.664	
Izbjegavajuća privrženost	G	2.14	0.758	2.48*
	L	1.79	0.856	
Anksiozna privrženost	G	2.52	1.016	1.09
	L	2.32	1.029	
Emocionalna intimnost	G	4.64	0.503	-1.97*
	L	4.79	0.404	
Kvaliteta veze	G	6.69	0.807	-1.35
	L	6.91	0.970	

Legenda: * $p \leq .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; t – vrijednost t-testa; G – gejevi u istospolnim vezama; L – lezbijke u istospolnim vezama

U odgovoru na drugi istraživački problem testirali smo povezanost emocionalne intimnosti, stupnja internalizirane homofobije, izbjegavajuće i anksiozne privrženosti, javnog iskazivanja privrženosti partneru i samoprocjena kvalitete veze. Korelacije između varijabli navedene su u Tablici 3, a dobivene su računanjem Pearsonovog i Spearmanovog koeficijenta korelacije. Spearmanov koeficijent korelacije izračunat je zbog asimetričnosti distribucija, posebice asimetričnosti distribucije rezultata na ljestvici Emocionalne intimnosti. Prema dobivenim rezultatima utvrđena je pozitivna umjerena povezanost samoprocjene kvalitete veze

sa stupnjem emocionalne intimnosti. S druge strane, utvrđena je negativna slaba povezanost kvalitete veze s internaliziranom homofobijom i negativna slaba povezanost kvalitete veze s izbjegavajućom privrženosti. Nije utvrđena povezanost javnog iskazivanja privrženosti partneru s kvalitetom veze. Povezanost anksiozne privrženosti s kvalitetom veze daje različite rezultate testirana Pearsonovim, odnosno Spearmanovim koeficijentom korelacije, zbog čega dobivenu negativnu slabu povezanost treba interpretirati s dozom opreza. Nadalje, prema dobivenim rezultatima utvrđena je slaba negativna povezanost emocionalne intimnosti s izbjegavajućom privrženošću. Kako je već prethodno spomenuto, rezultati na skali emocionalne intimnosti su izrazito asimetrično distribuirani zbog čega su izračunati parametrijski i neparametrijski koeficijenti korelacije. Prema dobivenim nalazima neparametrijskog Spearman koeficijenta korelacije utvrđena je rubno značajna, slaba negativna povezanost emocionalne intimnosti s anksioznom privrženosti, kao i rubno značajna, slaba pozitivna povezanost emocionalne intimnosti s javnim iskazivanjem privrženosti partneru. Nije utvrđena povezanost internalizirane homofobije s emocionalnom intimnosti. Nadalje, utvrđene su statistički značajne slabe, pozitivne povezanosti internalizirane homofobije s izbjegavajućom privrženošću i s anksioznom privrženošću, dok je statistički značajna i slaba povezanost internalizirane homofobije s javnim iskazivanjem privrženosti partneru bila negativnog smjera. Izbjegavajuća i anksiozna privrženost pokazale su se statistički značajno pozitivno povezane. S druge strane, negativna veza javnog iskazivanja privrženosti partneru s izbjegavajućom privrženosti pokazala se rubno značajna i slaba, dok veza s anksioznom privrženosti nije potvrđena.

Tablica 3

Povezanosti između varijabli kvalitete veze, emocionalne intimnosti, internalizirane homofobije, izbjegavajuće privrženosti, anksiozne privrženosti i javnog iskazivanja privrženosti partneru (N=278).

		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.Kvaliteta veze	rho	1	.634***	-.255***	-.496***	-.340***	.118
	r	1					
2.Emocionalna intimnost	rho		1	-.076	-.345***	-.153*	.126*
	r	.706**	1				
3.Internalizirana homofobija	rho			1	.235***	.253***	-.248***
	r	-.186**	-.107	1			
4.Izbjegavajuća privrženost	rho				1	.295***	-.150*
	r	-.471***	-.312***	.263***	1		
5.Ansiozna privrženost	rho					1	.050
	r	-.292	-.103	.231***	.301***	1	
6.Javno iskazivanje privrženosti partneru	rho						1
	r	.115	.112	-.212***	-.128*	.036	1

*Legenda: * p < .05, ** p < .01, *** p < .001; rho – Spearmanov koeficijent korelacije; r – Pearsonov koeficijent korelacije*

Prije provedbe hijerarhijske regresijske analize potrebno je bilo provjeriti postojanje multikolinearnosti među istraživanim varijablama. Za potrebe toga izračunali smo faktore inflacije varijance (eng. *Variance Inflation Factor*). S obzirom na to da su vrijednosti faktora inflacije varijance za sve korištene varijable manje od 4 i kreću se u rasponu od 1.19 do 1.83 utvrdili smo kako multikolinearnost ne stvara problem u interpretaciji korelacija među ispitivanim varijablama, čime je opravdano računanje regresijske analize (Field, 2017). U Tablici 4 prikazani su rezultati hijerarhijske regresijske analize dobivene na varijablama korištenim u istraživanju te su varijable grupirane u tri bloka. Prvi blok varijabli predstavljale su kontrolne sociodemografske varijable, drugi blok varijabli predstavljale su varijable karakteristika veze, dok su se u trećem bloku nalazile psihološke varijable pojedinca kako bismo utvrdili njihov dodatan doprinos u objašnjenju varijance kvalitete istospolnih veza. Prvi

blok, kao što je i navedeno predstavljale su sociodemografske varijable, odnosno rod, dob, završeni stupanj obrazovanja i ekonomski status. U slučaju varijable *rod* iz daljnje analize izbačen je podskup sudionika, odnosno iz obrade su izbačene transrodne osobe zbog male frekvencije u uzorku dok su cis muškarci označeni brojem 1, cis žene brojem 2 i nebinarne osobe brojem 3. U drugom bloku su uz sociodemografske varijable dodane varijable duljina trajanja veze i tip veze (kohabitacija s partnerom ili ne). U trećem bloku su uvrštene psihološke varijable odnosno skale emocionalne intimnosti, internalizirane homofobije, podskale anksiozne privrženosti i izbjegavajuće privrženosti te skala javnog iskazivanja privrženosti partneru. Kriterijska varijabla bila je samoprocjena kvalitete (istospolne) veze.

Tablica 4

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterij kvaliteta veze (N=278).

Prediktori	1.korak	2.korak	3.korak
	β	β	β
Rod	.045	.016	-.097
Dob	-.045	-.069	.067
Stupanj obrazovanja	-.113	-.132	-.044
Ekonomski status	.106	.088	-.0001
Ukupno trajanje veze	-	-.019	-.056
Tip veze	-	.176*	.054
Javno iskazivanje privrženosti partneru	-	-	.065
Emocionalna intimnost	-	-	.562***
Internalizirana homofobija	-	-	.003
Izbjegavajuća privrženost	-	-	-.255***
Anksiozna privrženost	-	-	-.169***
<i>F</i>	1.37	2.00	25.87***
<i>df</i>	4/230	6/228	11/223
<i>R</i>	.152	.224	.749
<i>R</i> ²	.023	.05	.561
<i>R</i> ² prilagođeni	.006	.025	.539
ΔR^2	-	.027	.511
<i>F</i> ΔR^2	-	3.21*	51.84***
<i>df</i> (od <i>F</i> ΔR^2)	-	2/228	5/223

*Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; β – standardizirani regresijski beta koeficijent; F – F -omjer analize varijance; df – stupnjevi slobode F – omjera; R – koeficijent multiple regresije; R^2 – koeficijent determinacije / ukupni doprinos objašnjennoj varijanci; ΔR^2 – razlika koeficijenta determinacije između koraka regresije / doprinos pojedine grupe prediktora objašnjennoj varijanci; R^2 prilagođeni – prilagođeni koeficijent determinacije; $F_{\Delta R^2}$ – vrijednost F – omjera za dodanu grupu prediktora*

Iz Tablice 4 je vidljivo da jedino treći blok prediktora statistički značajno doprinosi objašnjavanju varijance kriterija. U drugom bloku, koji nije značajno doprinio objašnjavanju kriterija, tip veze statistički je značajan pozitivan prediktor kvalitete veze, odnosno osobe koje su u kohabitaciji s istospolnim partnerom/icom statistički značajno izvještavaju o većoj kvaliteti veze u odnosu na one osobe koje ne žive s partnerom. Konačno, treći blok statistički značajno objašnjava 53,9 % varijance kriterija. Kao statistički značajan pozitivan prediktor kvalitete veze pokazala se emocionalna intimnost, dok su izbjegavajuća privrženost i anksiozna privrženost bili značajni negativni prediktori kvalitete veze. Varijabla emocionalne intimnosti prema dobivenim podacima pokazuje najveću vrijednost standardiziranog regresijskog koeficijenta u odnosu na ostale varijable koje imaju statistički značajan pojedinačni doprinos što nam ukazuje na važnost emocionalne intimnosti u objašnjavanju individualnih razlika LGB osoba u kvaliteti veze. Javno iskazivanje privrženosti partneru i internalizirana homofobija nemaju statistički značajan pojedinačni doprinos objašnjavanju varijance kvalitete veze. Tip veze u trećem modelu više nije značajan prediktor, odnosno dodane varijable su objasnile onaj dio varijance koji je u prethodnom koraku objasnio tip veze.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je pridonijeti dodatnom razumijevanju odrednica kvalitete istospolnih veza utvrđujući razlike između lezbijki i gejeva, ispitujući međusobne povezanosti spomenutih odrednica kao i utvrđujući doprinose odrednica u objašnjavanju individualnih razlika LGB osoba u kvaliteti njihovih istospolnih veza. U osvrtu na nalaze ovog istraživanja fokusirat ćemo se prvo na ispitivanje razlika između lezbijki i gejeva u istospolnim vezama, što je činilo prvi istraživački problem. Sukladno hipotezama utvrđena je statistički značajna razlika u javnom iskazivanju privrženosti partneru te se pokazalo kako su lezbijke sklonije nego gejevi javno iskazivati privrženost svojoj partnerici. Dobiveni nalaz možemo povezati s prijašnjim istraživanjima koja upućuju kako su lezbijke sklonije otkriti svoj seksualni identitet okolini (Costa i sur., 2013). Uzmemo li u obzir kako je javno iskazivanje privrženosti u formi držanja za ruke, grljenja i ljubljenja jedan oblik otkrivanja seksualnog identiteta okolini koji osobu

može dovesti u opasnost od doživljavanja nasilja, dobiveni nalaz možemo povezati s prethodnim istraživanjima u kojima je pokazano da su dječaci u većoj mjeri viktimizirani u školama zbog stvarnog ili percipiranog LGBT statusa u usporedbi s djevojkama (Toomey i sur., 2010). Unatoč dobivenoj razlici potrebno je istaknuti kako jedni i drugi rijetko javno iskazuju privrženost partneru/ici što možemo povezati s podacima istraživanja koje je proveo *Zagreb Pride* (2013) koji ukazuju kako je 73.6 % ispitanih osoba doživjelo neku formu nasilja zbog vlastite seksualne orijentacije te možemo pretpostaviti kako su lezbijke i gejevi i dalje u manjoj mjeri skloni javno iskazivati privrženost partneru zbog zabrinutosti oko vlastite sigurnosti i doživljavanja nekog oblika nasilja. Nadalje, sukladno hipotezi utvrđena je statistički značajna razlika u stupnju internalizirane homofobije koja upućuje kako muškarci u prosjeku izvještavaju o većem stupnju internalizirane homofobije u odnosu na žene, što je u skladu s prethodnim istraživanjima (Costa i sur., 2013). Iako u prethodnim istraživanjima nije utvrđena razlika u stavovima sudionika prema rodu objekta stava te je pokazano da se stavovi sudionika prema gejevima nisu razlikovali od stavova sudionika prema lezbijkama (Tomić i Čepulić, 2013; Huić i sur., 2015), potencijalna objašnjenja dobivenih nalaza mogu se kriti u tradicionalnim rodnim normama. Rodne norme u većoj mjeri valoriziraju muževnost i mogu stvoriti veći pritisak na gejeve da se prilagode spomenutim normama što potencijalno dovodi do osjećaja srama i negativnih stavova u vezi vlastitog seksualnog identiteta. Potrebno je također istaknuti kako je stupanj internalizirane homofobije kod obje skupine bio relativno nizak. Prema nalazima recentnih istraživanja (Frost i sur., 2022) u novije vrijeme kod mlađih kohorti dolazi do slabljenja efekata manjinskog stresa, između ostalog i internalizirane homofobije. Moguće je da je s obzirom na dobnu strukturu našeg uzorka (v. Prilog A), odnosno činjenicu da je 80.9 % sudionika mlađe od 36 godina, opažen i manji stupanj internalizirane homofobije. Sukladno hipotezi utvrđeno je kako lezbijke iskazuju veći stupanj emocionalne intimnosti u partnerskom odnosu nego što to čine gejevi. U intimnim odnosima žene su sklonije izražavanju emocija i u prosjeku ulažu više truda u emocionalnu intimnost potičući razgovor o osjećajima s partnerom/icom (Elliot i Umberson, 2008). Kada govorimo specifično o istospolnim vezama, u usporedbi s gejevima lezbijke su sklonije iskazivanju emocionalne intimnosti i generalno stavljanju većeg naglaska na emocije (Umberson i sur., 2015). Iako se može diskutirati o tome u kojoj mjeri se gejevi i lezbijke uklapaju u tradicionalne rodne uloge, moguće je da potencijalno objašnjenje ovakvih nalaza proizlazi između ostalog i iz društvenih normi zbog kojih se žene percipiraju kao emotivnije u odnosu na muškarce. Zbog tradicionalnih rodnih uloga u odgoju se češće potiče djevojčice da se izražavaju po pitanju osjećaja, dok se dječake upućuje na upravo suprotno – suzbijanje emocionalnih izraza. Također, utvrđeno je

kako su gejevi u odnosu na lezbijke u većoj mjeri iskazivali izbjegavajuću privrženost što ponovno potvrđuje istraživačku hipotezu i u skladu je s prethodnim istraživanjima (Del Giudice, 2011). Uzmemo li ponovno u obzir kako se u procesu odgoja i socijalizacije muškarce rjeđe potiče na prepoznavanje i izražavanje emocija moguće objašnjenje ovog nalaza leži u nelagodi koju izbjegavajuće privržene osobe osjećaju po pitanju intimnosti i emocionalnosti u odnosu. Dodatno, moguće je kako muškarci u većoj mjeri pokušavaju zadržati emocionalnu neovisnost u odnosu, posebice zbog društvenih normi koje generalno stavljaju veliki naglasak na neovisnost i samostalnost muškaraca. S druge strane, hipoteza o većem iskazivanju anksiozne privrženosti kod lezbijki u odnosu na gejeve nije potvrđena. Moguće objašnjenje nepotvrđivanja istraživačke hipoteze leži upravo u stavljanju naglaska na emocionalnu intimnost unutar lezbijskih veza što moguće dovodi do ublažavanja osjećaja nesigurne privrženosti i nelagode zbog napuštanja. Suprotno hipotezi nije dobivena statistički značajna razlika u stupnju kvalitete veze između gejeva i lezbijki. Moguće objašnjenje u pozadini ovog nalaza krije se u karakteristikama uzorka sudionika. S obzirom na to da je sudjelovanje u istraživanju bilo dobrovoljno te da su u istraživanju sudjelovale lezbijki i gejevi koji visoko procjenjuju kvalitetu svoje veze zbog pristranosti uzorka nisu dobivene razlike. Kako je već i navedeno sudionici su u prosjeku svoju vezu procjenjivali vrlo kvalitetnom ($M=6.73$; $SD=0.99$).

Drugim istraživačkim problemom ispitivali smo korelacije među mjerenim varijablama. Povezanost samoprocjene kvalitete veze bila je najveća s emocionalnom intimnosti te ova pozitivna korelacija potvrđuje istraživačku hipotezu i u skladu je s prethodnim istraživanjima (Guschlbauer i sur., 2017). Emocionalna intimnost u odnosu pruža osjećaj pripadanja, bliskosti i brige od strane partnera te osobe koje izvještavaju o većoj kvaliteti trenutne veze ujedno u partnerskom odnosu imaju u većoj mjeri zadovoljene spomenute potrebe. U ovom istraživanju potvrđena je slaba povezanost kvalitete veze s internaliziranom homofobijom što možemo objasniti relativno niskom internalizacijom homofobije od strane sudionika istraživanja. Negativne korelacije samoprocjena kvalitete veze i dimenzija privrženosti (izbjegavajuće i anksiozne) u skladu su s postavljenim hipotezama i prethodnim istraživanjima (González-Ortega i sur., 2021) te ne iznenađuju da oni manje sigurno privrženi partnerima ujedno i svoju vezu procjenjuju manje kvalitetnima. Također, González-Ortega i suradnici (2021) navode kako je izbjegavajuća privrženost u snažnijoj negativnoj povezanosti s kvalitetom veze nego što je slučaj za anksioznu privrženost, što je također u skladu s našim istraživanjem. Ovakvi nalazi mogu se objasniti specifičnim karakteristikama izbjegavajuće privrženosti koja uključuje udaljavanje od partnera, posebice u situacijama sukoba i svađa u vezi što može dovesti do

nakupljanja neriješenih konflikata. Nedostatak povezanosti javnog iskazivanja privrženosti partneru i kvalitete veze nije u skladu s početnom hipotezom. Moguće je kako nekim parovima javno iskazivanje privrženosti koristi jačanju odnosa, dok s druge strane neke dovodi u veći rizik za doživljavanje diskriminacije u javnosti koja može biti štetna za vezu. U tom slučaju, ako uzmemo u obzir da nedostatak javnog iskazivanja privrženosti partneru može biti forma brige za dobrobit partnera i način zaštite partnera od potencijalnog nasilja i diskriminacije ne mora se nužno interpretirati štetnim za vezu i njenu kvalitetu. U tom slučaju nedostatak javnog iskazivanja privrženosti partneru može više govoriti o kontekstu u kojem živi istospolni par, nego o njihovoj vezi kao takvoj. Emocionalna intimnost pokazala se negativno povezana s nesigurnim tipovima privrženosti što je u skladu s postavljenim hipotezama. Spomenuta veza bila je jača u slučaju izbjegavajuće privrženosti, što je u skladu s teorijom, uzmemo li ponovno u obzir kako se izbjegavajući partneri u situacijama konflikata povlače i udaljavaju od partnera, ne pružajući im osjećaj bliskosti i pripadanja. Također, utvrđena je slaba značajna pozitivna povezanost internalizirane homofobije s nesigurnim dimenzijama privrženosti što je u skladu s početnom hipotezom i teorijom koja nalaže kako osobe koje pripadaju seksualnim manjinama i koje su iskusile diskriminaciju, uznemiravanje i odbijanje zbog neuklapanja u norme, češće iskazuju nesigurne obrasce privrženosti. Drugim riječima, strahuju od ponovnih odbijanja i odbacivanja, udaljavaju se od objekata privrženosti i oslanjaju sami na sebe te time internaliziranu homofobiju možemo povezati s negativnim modelom sebe i drugih (Bartholomew i Horowitz, 1991). Nadalje, potvrđena je očekivana negativna korelacija internalizirane homofobije i javnog iskazivanja privrženosti partneru. Osobe koje su u većoj mjeri internalizirale homonegativne stavove u vezi vlastite seksualnosti u manjoj mjeri će iskazivati privrženost svom partneru u javnosti, potencijalno jer su i sami internalizirali takva ponašanja kao negativna i pogrešna. Javno iskazivanje privrženosti partneru bilo je negativno povezano s izbjegavajućom privrženosti. Iako rubno značajna, ova negativna veza je očekivana s obzirom na to da osobe koje se emocionalno distanciraju od svog partnera vjerojatno i u manjoj mjeri iskazuju privrženost u javnosti. Iako su dimenzije nesigurne privrženosti, izbjegavajuća i anksiozna privrženost, donekle neovisni sustavi sa svojim specifičnostima i dalje se kroz istraživanja dobivaju povezanosti te dvije dimenzije što je slučaj i za ovo istraživanje.

U odgovoru na treće istraživačko pitanje pokušali smo utvrditi prediktore u objašnjenju kvalitete istospolnih veza. Sociodemografske karakteristike nisu imale značajan samostalan doprinos u objašnjenju individualnih razlika LGB osoba u njihovoj procjeni kvalitete veze. Također, ni drugi model u koji su uključene karakteristike veze nije objasnio statistički značajan

udio varijance u kriteriju, iako se pokazalo kako osobe koje žive u kohabitaciji s partnerom ujedno procjenjuju i svoju vezu kvalitetnijom u odnosu na osobe koje ne žive s partnerom. Spomenuto je u skladu s istraživanjima koja pokazuju kako o najnižoj kvaliteti veze izvještavaju parovi koji trenutno „samo“ *hodaju*, u odnosu na bračne i kohabitirajuće parove (Tai i sur., 2014). S obzirom na to da je tip veze prestao biti značajan prediktor uvođenjem trećeg bloka varijabli zaključujemo kako je njegov efekt objašnjenja varijance kriterija postignut preko neke od varijabli trećeg bloka. Nadalje, uzmemo li u obzir veličinu standardiziranog regresijskog koeficijenta varijable emocionalne intimnosti i generalno njene važnosti za partnerske odnose možemo pretpostaviti kako je upravo ta varijabla objasnila udio varijance koju je u prethodnom bloku objašnjavao tip veze. Prema spomenutom, jedno od mogućih objašnjenja je kako osobe koje žive u kohabitaciji imaju više prilika za izražavanjem emocionalne intimnosti partneru upravo zbog kohabitacije. Također je moguće objašnjenje kako osobe koje žive u kohabitaciji imaju izraženiju emocionalnu intimnost od onih koji „samo“ *hodaju*. Treći blok prediktora u kojem su dodane psihološke varijable statistički je značajan. Emocionalna intimnost je pozitivan prediktor i objašnjava relativno najveći udio varijance u kriteriju, odnosno one osobe koje imaju veći stupanj emocionalne intimnosti u trenutnom partnerskom odnosu također taj odnos procjenjuju kvalitetnijim. Emocionalna intimnost se već i u prethodnim istraživanjima pokazala bitnom za bolje razumijevanje individualnih razlika LGB osoba na rezultatima u samoprocjenama kvalitete veze (Guschlbauer i sur., 2017). Istraživanja heteroseksualnih parova također su pokazala da osobe koje u odnosu zapažaju veću razinu emocionalne intimnosti procjenjuju i svoju vezu kvalitetnijom (Yoo i sur., 2013). Prema spomenutom, možemo zaključiti kako rad na intimnosti može imati različite koristi za partnerski odnos i dovesti do kvalitetnije veze. Na povećanju emocionalne intimnosti u odnosu može se raditi kroz bolju komunikaciju partnera i razgovor o vlastitim osjećajima i strahovima, (Yoo i sur., 2013), što specifično u slučaju istospolnih veza može uključivati komuniciranje podrške u situacijama kada primjerice partner osjeća stigmatu u društvu, strah od diskriminacije, nasilja ili odbacivanja od strane roditelja, odnosno na bilo koji način treba podršku u vezi svog manjinskog seksualnog identiteta. Za dodatno razumijevanje varijacija u kvaliteti veze kod LGB osoba u buduća istraživanja bilo bi korisno uvrstiti i seksualni aspekt intimnosti. S druge strane, izbjegavajuća privrženost i anksiozna privrženost su se pokazale kao negativni prediktori, odnosno osobe koje imaju u većoj mjeri usvojene nesigurne tipove privrženosti, izbjegavajući i anksiozni, procjenjuju svoju vezu manje kvalitetnom. Spomenuti nalaz može se potencijalno objasniti karakteristikama nesigurnih tipova privrženosti i njihovog potencijala u narušavanju intimnog odnosa. Osobe koje pokazuju nesigurne tipove privrženosti

ujedno su sklone izbjegavati emocionalnu intimnost i bliskost, zabrinuti su oko napuštanja i mogu imati poteškoća u izražavanju osjećaja (Bartholomew i Horowitz, 1991). Zbog toga možemo pretpostaviti kako navedena ponašanja dovode do narušavanja intimnog odnosa, a time i niže kvalitete veze. Opisano može vrijediti kako za heteroseksualne tako i za homoseksualne parove, s tim da osobe u istospolnim vezama mogu osjećati i dodatni društveni pritisak i stigmatu koja može utjecati na odnos. Odnosno, neprihvatanje i/ili odbacivanje od strane obitelji i rodbine može dodatno opteretiti vezu i pojačati efekte nesigurnih obrazaca privrženosti. Nadalje, bilo bi potrebno ispitati promjene u razinama (ne)sigurnih privrženosti onih osoba koje bile odbačene nakon otkrivanja svog homoseksualnog identiteta roditeljima ili drugim bliskim osobama. S obzirom na važnost nesigurnih tipova privrženosti u objašnjavanju kvalitete istospolnih veza, u budućim istraživanjima bilo bi korisno detaljnije ispitati što je u pozadini ovog odnosa.

Nadalje, iako je bivarijantni koeficijent korelacije internalizirane homofobije i kvalitete veze pokazao da su dvije varijable statistički značajno negativno povezane (vidi Prilog D), u hijerarhijskoj regresijskoj analizi internalizirana homofobija se nije pokazala značajnim prediktorom. S obzirom na to da β ponderi u hijerarhijskoj regresijskoj analizi ovise također o povezanosti s ostalim prediktorima, a ne samo o korelaciji s kriterijem, uviđamo kako internalizirana homofobija više nije pokazivala značajnu korelaciju s kvalitetom veze zbog odnosa s drugim varijablama, odnosno druge varijable su objasnile isti dio varijance kao i internalizirana homofobija. Jedno hipotetsko objašnjenje koje proizlazi iz navedenog jest da anksiozna i izbjegavajuća privrženost te internalizirana homofobija vode do sličnih ili istih ponašanja u vezi i samim time narušavaju njenu kvalitetu. Također, postoji mogućnost kako relativno mlađa dobna struktura uzorka koja potencijalno nije pod tolikim utjecajem manjinskog stresa ne oslikava pravu prirodu ovog odnosa. Javno iskazivanje privrženosti partneru se također nije pokazalo značajnim prediktorom, što nije u skladu s hipotezom. Također, veza javnog iskazivanja privrženosti partneru i kvalitete veze nije se pokazala značajnom ni u slučaju bivarijantne korelacije. Bitno je naglasiti kako je javno iskazivanje privrženosti partneru u ovom istraživanju operacionalizirano kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na tri čestice. Manji broj čestica može utjecati na osjetljivost mjerenja te postoji mogućnost da skala nije zahvatila varijacije spomenute varijable.

Metodološka ograničenja

Prvenstveno, potrebno je istaknuti kako je za potrebe ovog istraživanja korišten korelacijski nacrt zbog čega su zaključci izvedeni na temelju odnosa koji ne dopuštaju uzročno-posljedično zaključivanje. Korištene varijable ispitivane su samoizvještavanjem u online formi upitnika kada zapravo ne znamo u kojim su uvjetima sudionici pristupili upitniku. Uzmemo li u obzir kako su sudionici odgovarali na pitanja vezana uz njihov intiman odnos s drugom osobom, postoji mogućnost kako nisu mogli ponuditi u potpunosti iskrene odgovore u slučaju da su upitnik ispunjavali u blizine partnera/ice. Online forma upitnika dovodi do još jednog metodološkog ograničenja, odnosno dostupnosti upitnika pojedincima koji nemaju pristup internetu ili ga aktivno ne koriste. Na taj način se u istraživanju smanjuje vjerojatnost sudjelovanja osoba koje su nižeg socioekonomskog statusa, žive u ruralnijim područjima i generalno umanjuje ravnomjernu zastupljenost svih dijelova populacije. Najveći dio uzorka prikupljen je kontaktiranjem udruga i organizacija koje se u svom djelovanju bave promicanjem i zaštitom prava LGBT osoba koje su, otvorenim pozivom svojim članovima i pratiteljima, pozvale na sudjelovanje u istraživanju. Zbog opisanog načina regrutiranja sudionika također je smanjena vjerojatnost sudjelovanja onih sudionika koji nisu članovi kontaktiranih udruga i/ili ne prate (aktivno) njihov rad. Postoji mogućnost kako je upravo ovakav način prikupljanja sudionika imao utjecaja na rezultate na određenim varijablama kao što je internalizirana homofobija. Odnosno, moguće je da su osobe, koje su u većoj mjeri internalizirale homofobne stavove, manje vjerojatno članovi jedne takve opisane udruge ili prate njeno djelovanje, a samim time je i manja vjerojatnost da će saznati za istraživanje. Također, postoji mogućnost kako će osobe, koje su češće doživljavale diskriminaciju zbog svog manjinskog statusa i internalizirale negativne stavove o vlastitoj seksualnosti, u manjoj mjeri biti voljne sudjelovati u istraživanju. Isto tako, socijalna podrška i socijalni identitet ostvareni kroz uključenost u LGB zajednicu mogu djelovati kao ublaživač efekata internalizirane homofobije i generalno stresora povezanih sa stigmom (Kamenov i sur., 2015) što je moglo djelovati na naše rezultate. U budućim istraživanjima bilo bi od posebne važnosti pokušati proširiti uzorak i na opisane dijelove populacije. Međutim, potrebno je voditi računa kako je riječ o osjetljivoj skupini kojoj je otežano direktno pristupiti jer izlažemo riziku neželjeno otkrivanje seksualnog identiteta pojedinca. Zbog toga smo u ovom istraživanju nastojali regrutirati sudionike preko posrednika, odnosno udruga civilnog društva. Na sudjelovanje u istraživanju utjecaj je mogao imati i strah sudionika da se ispunjavanjem upitnika stavljaju u rizik neželjenog *outanja*, iako su efekti

spomenutog nastojali se maksimalno umanjiti uputom koja je bila dostupna svim osobama prije početka rješavanja u kojoj je naglašena anonimnost svih danih odgovora.

Praktične implikacije i prijedlozi za buduća istraživanja

Istraživanja istospolnih parova u hrvatskoj populaciji u periodu donošenja zakona koji povećavaju njihovu pravnu zaštitu potrebna su za bolje razumijevanje daljnjih potreba, izazova i iskustava LGB osoba u našem društvu. Bilo bi važno identificirati i druge prediktore kvalitete veze istospolnih parova kako bi imali bolje razumijevanje utjecaja društvenih i zakonskih promjena na živote i veze LGB osoba. U ovom istraživanju internalizirana homofobija, jedan od proksimalnih izvora manjinskog stresa, nije se pokazala kao značajan prediktor kvalitete istospolnih veza što možemo najvjerojatnije pripisati specifičnosti uzorka u kojem je, prema već spomenutom nalazu, dobivena niska zastupljenost internalizirane homofobije. To ujedno upućuje kako kod novijih generacija LGB osoba, posebno onih uključenih u udruge koje promoviraju inkluziju i jednakost, manjinski stres je manje prisutan. Iz istog razloga trebalo bi dodatno poticati i jačati rad spomenutih udruga. U daljnjim istraživanjima bilo bi važno ispitati odnos internalizirane homofobije s drugim važnim aspektima života LGB osoba. S obzirom na to da je u ovom istraživanju korišten samo jedan od izvora manjinskog stresa u budućim istraživanjima potrebno bi bilo istražiti kakav odnos s kvalitetom veze imaju preostali proksimalni, kao i distalni izvori manjinskog stresa, primjerice očekivanje odbacivanja i stigmatizacije i prikrivanje vlastitog identiteta. Nadalje, u ovom istraživanju dobivena je povezanost internalizirane homofobije s izbjegavajućim i anksioznim tipom privrženosti. Iako je utvrđena povezanost ovih konstrukata ne možemo govoriti što je u pozadini tog odnosa zbog korelacijskog tipa istraživanja, ali u budućim istraživanjima bi bilo od velikog značaja pokušati utvrditi jesu li i druga iskustva manjinskog stresa povezana s nesigurnim tipovima privrženosti i kakav efekt imaju na promjenu stila privrženosti. Boljim razumijevanjem odrednica kvaliteta veze, posebno negativnih prediktora iste, moguće je pružiti kvalitetnije i temeljitije terapijske intervencije, politike i pomoći u djelotvornijem radu udruga civilnog društva.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je pridonijeti dodatnom razumijevanju istospolnih veza, odnosno pridonijeti razumijevanju odrednica kvalitete istospolnih veza utvrđujući razlike

između lezbijki i gejeva u istospolnim vezama, ispitujući međusobne povezanosti spomenutih odrednica kao i utvrđujući doprinose odrednica u objašnjavanju individualnih razlika LGB osoba u kvaliteti njihovih istospolnih veza. Dobiveni rezultati idu samo djelomično u prilog postavljenim hipotezama. Ispitivanjem razlika između lezbijki i gejeva utvrdili smo da ne postoji statistički značajna razlika u samoprocjeni kvalitete veze, kao ni u stupnju anksiozne privrženosti. Utvrđeno je da lezbijke u istospolnim vezama u većoj mjeri javno iskazuju privrženost svojoj partnerici nego što to čine gejevi, kao što i iskazuju veći stupanj emocionalne intimnosti u usporedbi s gejevima. Nadalje, gejevi u istospolnim vezama iskazuju veći stupanj internalizirane homofobije u odnosu na lezbijke, kao što i u većoj mjeri iskazuju izbjegavajuću privrženost. Prema rezultatima daljnjih analiza utvrđeno je kako LGB osobe koje pokazuju viši stupanj emocionalne intimnosti ujedno procjenjuju vezu kvalitetnijom, dok one osobe koje su u većoj mjeri internalizirale homofobiju i imaju u većoj mjeri zastupljenu izbjegavajuću i anksioznu privrženost procjenjuju svoju vezu manje kvalitetnom. Nije utvrđena povezanost javnog iskazivanja privrženosti partneru s kvalitetom veze. Osobe koje pokazuju veći stupanj emocionalne intimnosti u odnosu u manjoj će mjeri imati zastupljen izbjegavajući i anksiozni tip privrženosti, dok će u većoj mjeri javno iskazivati privrženost partneru. Nije utvrđena povezanost internalizirane homofobije s emocionalnom intimnosti, no osobe koje su u većoj mjeri internalizirale homofobiju pokazivat će i veće razine nesigurnih tipova privrženosti te rjeđe javno iskazivati privrženost partneru. Oni pojedinci koji imaju više razine izbjegavajuće privrženosti ujedno će imati i više razine anksioznog tipa privrženosti te će u manjoj mjeri javno iskazivati privrženost partneru. Glavni nalazi upućuju da emocionalna intimnost, izbjegavajuća privrženost i anksiozna privrženost mogu poslužiti uspješnom predviđanju kvalitete istospolnih veza. Emocionalna intimnost se pokazala statistički značajnim pozitivnim prediktorom kvalitete istospolne veze, dok su se izbjegavajuća i anksiozna privrženost pokazale statistički značajnim negativnim prediktorima kvalitete veze. Naposljetku potrebno je naglasiti kako emocionalna intimnost objašnjava relativno najveći udio varijance u kvaliteti istospolne veze.

Literatura

- Baketa, N., Bovan, K. i Matić Bojić, J. (2021). Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj - istraživački izvještaj za 2021. godinu. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Bartholomew, K. i Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume I. Attachment*. London: The Tavistock Institute of Human Relations.
- Byrne, B.M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (Drugo izdanje). Routledge.
- Clausell, E. i Roisman, G. I. (2009). Outness, Big Five personality traits, and same-sex relationship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(2-3), 211–226. doi:10.1177/0265407509106711
- Costa, P. A., Pereira, H., i Leal, I. (2013). Internalized homonegativity, disclosure, and acceptance of sexual orientation in a sample of Portuguese gay and bisexual men, and lesbian and bisexual women. *Journal of Bisexuality*, 13(2), 229–244. <https://doi.org/10.1080/15299716.2013.782481>
- Del Giudice, M. (2011). Sex Differences in Romantic Attachment: A Meta-Analysis. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 37(2), 193–214.
- Elliott, S., i Umberson, D. (2008). The performance of desire: Gender and sexual negotiation in long-term marriages. *Journal of Marriage and Family*, 70, 391–406. doi:10.1111/j.1741-3737.2008.00489.x
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2013). EU LGBT Survey, Results at a glance. Dostupno na http://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf
- Feeney, J. A., i Fitzgerald, J. (2019). Attachment, conflict and relationship quality: laboratory-based and clinical insights. *Current Opinion in Psychology*, 25, 127–131. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.04.002>
- Field, A. (2017). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage.

- Fraley, R. C., Waller, N. G. i Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of personality and social psychology*, 78(2), 350.
- Freeman, H., Simons, J. S. i Benson, N. (2023). Romantic Duration, Relationship Quality, and Attachment Insecurity among Dating Couples. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 856. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010856>
- Frost, D. M. i Fingerhut, A. W. (2016). Daily exposure to negative campaign messages decreases same-sex couples' psychological and relational well-being. *Group Processes & Intergroup Relations*, 19(4), 477–492. doi:10.1177/1368430216642028
- Frost, D. M., Fingerhut, A. W. i Meyer, I. H. (2022). Social change and relationship quality among sexual minority individuals: Does minority stress still matter? *Journal of Marriage and Family*, 84(3), 920– 933. <https://doi.org/10.1111/jomf.12827>
- González-Ortega, E., Orgaz, B., Vicario-Molina, I., i Fuertes, A. (2021). Adult Attachment, Conflict Resolution Style and Relationship Quality among Spanish Young-adult Couples. *The Spanish Journal of Psychology*, 24. <https://doi.org/10.1017/sjp.2021.4>
- Gottman, J. M., Levenson, R. W., Swanson, C., Swanson, K., Tyson, R. i Yoshimoto, D. (2003). Observing gay, lesbian and heterosexual couples' relationships: Mathematical modeling of conflict interaction. *Journal of homosexuality*, 45(1), 65-91.
- Gugová, G. R., i Heretik, A. (2011). Gender differences in attachment styles using Slovak version of the experiences in close Relationships – revised (ECR-R). *Acta Technologica Dubnicae*, 1(2), 29–36. <https://doi.org/10.1515/atd-2015-0043>
- Guschlbauer, A., Smith, N. G., DeStefano, J. i Soltis, D. E. (2017). Minority stress and emotional intimacy among individuals in lesbian and gay couples. *Journal of Social and Personal Relationships* 36(3), 855-878. doi:10.1177/0265407517746787
- Harper, J. M., Schaalje, B. G. i Sandberg, J. G. (2000). Daily hassles, intimacy, and marital quality in later life marriages. *American Journal of Family Therapy*, 28(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/019261800261770>
- Hazan, C. i Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511.

- Huić, A., Jelić, M. i Kamenov, Ž. (2014). Esencijalistička uvjerenja o gejevima i lezbijkama. Izlaganje održano na XIX. Danima psihologije u Zadru, svibanj 2014.
- Huić, A., Jugović, I. i Kamenov, Ž. (2015). Stavovi studenata o pravima osoba homoseksualne orijentacije. *Revija za socijalnu politiku*, 22(2), 219-244.
- Huić, A., Kamenov, Ž., i Jelić, M. (2012). Does equity in ways of showing love matter for marital satisfaction? *Primenjena psihologija*, 5(3), 209–239.
- Ivanković, I., Šević, S. i Štulhofer, A. (2014). Distressing Sexual Difficulties in Heterosexual and Non-Heterosexual Croatian Men: Assessing the Role of Minority Stress. *The Journal of Sex Research*, 52(6), 647–658. doi:10.1080/00224499.2014.909381
- Jarecka, K. (2022). The age of partners and the duration of the relationship versus the quality of close emotional relationships. *Fides Et Ratio*, 49(1), 99–112.
- Jelić, M., Kamenov, Ž., i Huić, A. (2014). Perceived spouse's affectionate and antagonistic behaviours and marital satisfaction. *Društvena Istraživanja*, 23(1), 87–107. <https://doi.org/10.5559/di.23.1.05>
- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1), 73-87.
- Kamenov, Ž., Huić, A. i Jelić, M. (2015). Manjinski stres i mentalno zdravlje osoba homoseksualne i biseksualne orijentacije: pregled empirijskih provjera modela manjinskog stresa iz perspektive hrvatskog društva. *Kriminologija & socijalna integracija*, 23 (2), 2-39. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/162557>
- Kazneni zakon (Narodne novine, broj 125/11, 144/12).
- Keizer, R. (2014). *Relationship Satisfaction*. *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*, 5437–5443. doi:10.1007/978-94-007-0753-5_2455
- Koštal, V. (2022). *Mentalno zdravlje u mlađoj odrasloj LGB populaciji*. [Diplomski rad]. Odsjek za psihologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.
- Kurdek, L.A. (1998). Relationship outcomes and their predictors: Longitudinal evidence from heterosexual married, gay cohabiting, and lesbian cohabiting couples. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 553-568.

- LeBlanc, A. J. i Frost, D. M. (2019). Couple-Level Minority Stress and Mental Health among People in Same-Sex Relationships: Extending Minority Stress Theory. *Society and Mental Health* 10(3), 276-290. doi:10.1177/2156869319884724
- LeBlanc, A. J., Frost, D. M. i Wight, R. G. (2015). Minority stress and stress proliferation among same-sex and other marginalized couples. *Journal of Marriage and the Family/Journal of Marriage and Family*, 77(1), 40–59.
<https://doi.org/10.1111/jomf.12160>
- Ljetna psihologijska škola (2014): *Problemi i izazovi s kojima se suočavaju seksualne manjine u Hrvatskoj*. Neobjavljeni rezultati
- Marušić, I., Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2006). Personality and attachment to romantic partners. *Review of psychology*, 13 (1), 9-18. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/9056>
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Milad, E. H., Ottenberger, D. R., i Huepe, D. (2013). Associations among attachment, sexuality, and marital satisfaction in adult Chilean couples: A Linear Hierarchical Models analysis. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 40(4), 259–274.
<https://doi.org/10.1080/0092623x.2012.756840>
- Mohr, J. J. i Daly, C. A. (2008). Sexual minority stress and changes in relationship quality in same-sex couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(6), 989–1007. doi:10.1177/0265407508100311
- Mohr, J. J., Selterman, D. i Fassinger, R. E. (2013). Romantic attachment and relationship functioning in same-sex couples. *Journal of Counseling Psychology*, 60(1), 72–82.
<https://doi.org/10.1037/a0030994>
- Monteoliva, A., i García-Martínez, J. M. A. (2005). Adult attachment style and its effect on the quality of romantic relationships in Spanish students. *The Journal of Social Psychology*, 145(6), 745–747.
- Norcini Pala, A., Dell'Amore, F., Steca, P., Clinton, L., Sandfort, T. i Rael, C. (2017). Validation of Minority Stress Scale among Italian gay and bisexual men. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 4(4), 451-459.
<https://doi.org/10.1037/sgd0000243>.

- Norton, R. W. (1983). Measuring Marital Quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and the Family/Journal of Marriage and Family*, 45(1), 141. <https://doi.org/10.2307/351302>
- Ornish, D. (1998). *Love & survival: The scientific basis for the healing power of intimacy*. New York, NY: Harper Collins.
- Otis, M. D., Rostosky, S. S., Riggle, E. D. B. i Hamrin, R. (2006). Stress and relationship quality in same-sex couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(1), 81–99. <https://doi.org/10.1177/0265407506060179>
- Pepping, C. A., Cronin, T. J., Halford, W. K. i Lyons, A. (2018). Minority Stress and Same-Sex Relationship Satisfaction: The Role of Concealment Motivation. *Family Process*, 58(2), 496-508. doi:10.1111/famp.12365
- Pikić, A. i Jugović, I. (2006). *Violence against lesbians, gays and bisexuals in Croatia: research report*. Zagreb: Kontra.
- Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, (2023). *Izvešće o radu za 2022*. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-04-03/151002/IZVJ_PRAVOBRANITELJICA_RAVNOPR_SPOLOVA_2022..pdf
- Rostosky, S. S. i Riggle, E. D. (2017). *Same-sex relationships and minority stress*. *Current Opinion in Psychology*, 13, 29–38. doi:10.1016/j.copsyc.2016.04.011
- Schumm, W. R., Akagi, C. A., i Bosch, K. R. (2008). Relationship Satisfaction for Heterosexual Women Compared to Lesbians and Men in a Sample of Faith Communities from Topeka, Kansas. *Psychological Reports*, 102(2), 377–388. <https://doi.org/10.2466/pr0.102.2.377-388>
- Sinclair, V. G. i Dowdy, S. W. (2005). Development and validation of the Emotional Intimacy Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 13, 193–206.
- Sommantico, M., Donizzetti, A. R., Parrello, S., i De Rosa, B. (2019). Gay and lesbian couples' relationship quality: Italian validation of the Gay and Lesbian Relationship Satisfaction Scale (GLRSS). *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 23(3), 326–348. <https://doi.org/10.1080/19359705.2019.1621231>
- Šević, S., Ivanković, I., i Štulhofer, A. (2015). Emotional Intimacy among Coupled Heterosexual and Gay/Bisexual Croatian Men: Assessing the role of Minority stress. *Archives of Sexual Behavior*, 45(5), 1259–1268. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0538-9>

- Štulhofer, A., Ferreira, L. C., i Landripet, I. (2013). Emotional intimacy, sexual desire, and sexual satisfaction among partnered heterosexual men. *Sexual and Relationship Therapy, 29*(2), 229–244. <https://doi.org/10.1080/14681994.2013.870335>
- Tadinac, M., Kamenov, Ž., Jelić, M. i Hromatko, I. (2007). Što ljubavnu vezu čini uspješnom? *Izveštaj s XV ljetne psihologijske škole. Odsjek za psihologiju, Zagreb: FF Press.*
- Tai, T., Baxter, J. i Hewitt, B. (2014). Do co-residence and intentions make a difference? Relationship satisfaction in married, cohabiting, and living apart together couples in four countries. *Demographic Research, 31*, 71–104.
<http://www.jstor.org/stable/26350057>
- Thompson, A. i Bolger, N. (1999). Emotional transmission in couples under stress. *Journal of Marriage and the Family, 61*(1), 38–48. <https://doi.org/10.2307/353881>
- Toomey, R. B., Ryan, C., Diaz, R. M., Card, N. A., i Russel, S. T. (2010). Gender-nonconforming lesbian, gay, bisexual, and transgender youth: School victimization and young adult psychosocial adjustment. *Developmental Psychology, 46*, 1580–1589.
- Tomić, I. i Čepulić, D. B. (2013): *Predviđanje homofobije: uloga demografskih obilježja, kontakta s homoseksualnom populacijom i ambivalentnih stavova prema ženama i muškarcima.* Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Umberson, D., Thomeer, M. B., i Lodge, A. C. (2015). Intimacy and emotion work in lesbian, gay, and heterosexual relationships. *Journal of Marriage and the Family, 77*(2), 542–556.
- VanLaningham, J., Johnson, D. R., i Amato, P. R. (2001). Marital Happiness, Marital Duration, and the U-Shaped Curve: Evidence from a Five-Wave Panel Study. *Social Forces, 79*(4), 1313–1341. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0055>
- Van Niekerk, L. M., Schubert, E. i Matthewson, M. (2020). Emotional intimacy, empathic concern, and relationship satisfaction in women with endometriosis and their partners. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology, 1–7.*
- Zagreb Pride, (2013) *BRUTALNA STVARNOST: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj.* Dostupno na <https://zagreb-pride.net/wp-content/uploads/2022/01/BRUTAL2.pdf>
- Zakon o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine broj 85/08. i 112/12.).
- Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/2014.).
- Yoo, H., Bartle-Haring, S., Day, R. D., i Gangamma, R. (2013). Couple communication, emotional and sexual intimacy, and relationship satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy, 40*(4), 275–293. <https://doi.org/10.1080/0092623x.2012.751072>

Prilozi

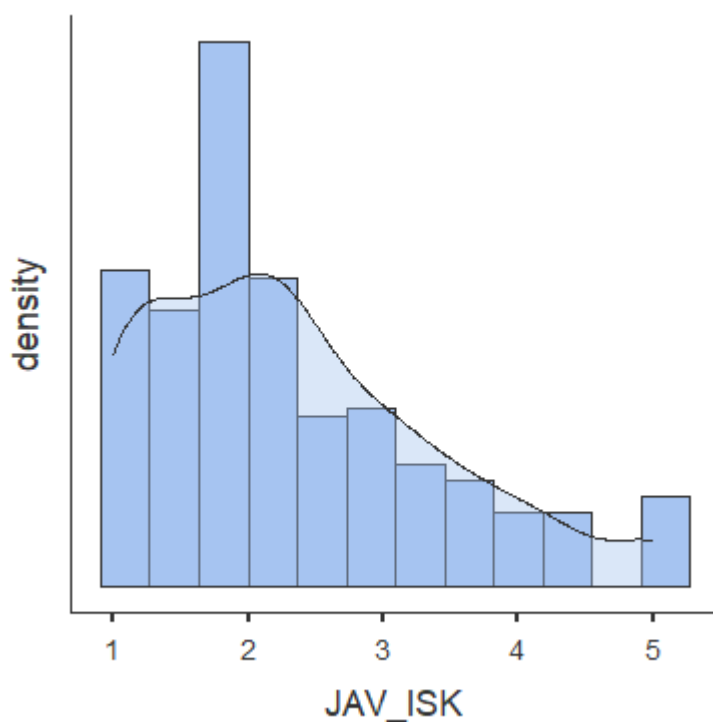
Prilog A. Sociodemografske karakteristike sudionika ($N = 278$).

Varijabla	Kategorija	<i>f</i>	%
Rod	Cis muškarac	69	24,8
	Cis žena	177	63,7
	Transrodni muškarac	3	1,1
	Transrodna žena	2	0,7
	Nebinarna osoba	19	6,8
	Ne želim se izjasniti	4	1,4
	Ostalo	4	1,4
Dob	18 – 25	92	33,2
	26 – 35	132	47,7
	36 – 45	40	14,4
	46 – 55	10	3,6
	56 +	3	1,1
Seksualna orijentacija	Homoseksualna	176	63,3
	Biseksualna	79	28,4
	Heteroseksualna	4	1,4
	Ne želim se izjasniti	4	1,4
	Ostalo	15	5,4
Suživot s partnerom	Da	150	54
	Ne	128	46
Djeca	Da	19	6,8
	Ne	259	93,2
Ekonomski status	Jako ispodprosječan	3	1,1
	Ispodprosječan	22	7,9
	Prosječan	181	65,1
	Iznadprosječan	67	24,1
	Jako iznadprosječan	5	1,8
Radni status	Zaposlen/a	185	66,5
	Nezaposlen/a	19	6,8
	Student/ica	64	23

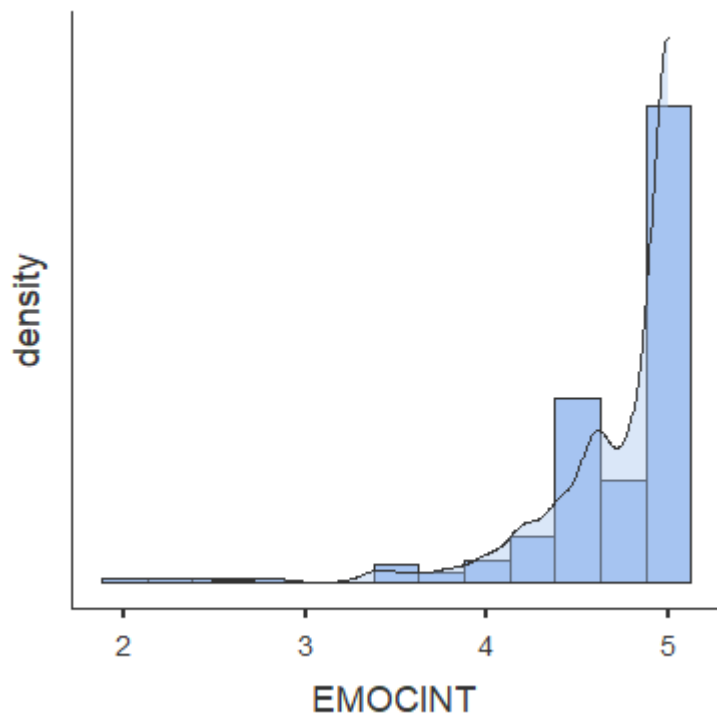
	Umirovljenik/ica	1	0,4
	Ostalo	9	3,2
Obrazovanje	Završena osnovna škola	1	,4
	Završena srednja škola	92	33,1
	Završena viša škola ili preddiplomski studij (sveučilišni ili stručni)	49	17,6
	Završen diplomski studij (sveučilišni ili stručni)	110	39,6
	Završen poslijediplomski studij	26	9,4
Veličina mjesta	Manje od 10 000 stanovnika	27	9,7
	10 000 do 50 000 stanovnika	33	11,9
	50 000 do 100 000 stanovnika	26	9,4
	100 000 do 500 000 stanovnika	40	14,4
	Više od 500 000 stanovnika	152	54,7

Legenda: f – frekvencija

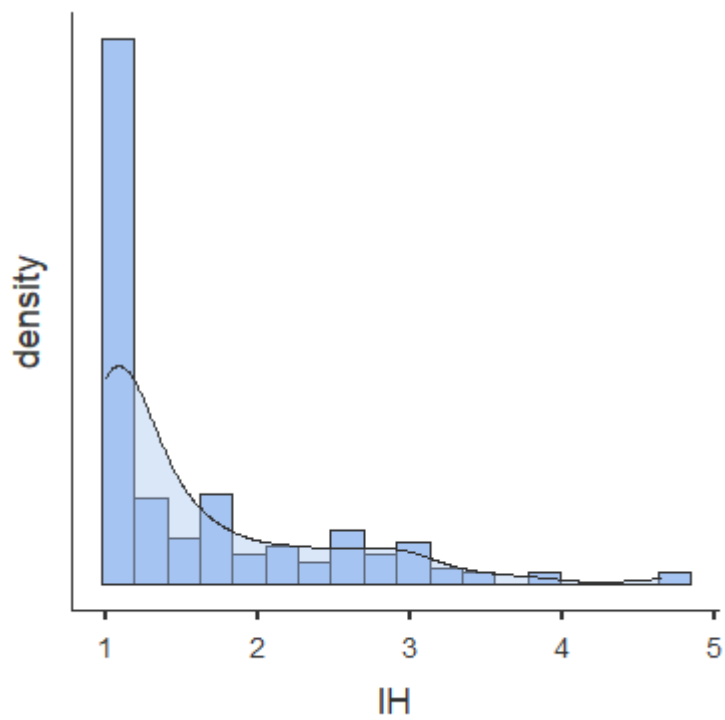
Prilog B. Grafički prikazi distribucija rezultata na upitničkim mjerama javnog iskazivanja privrženosti partneru, emocionalne intimnosti, internalizirane homofobije, izbjegavajuće privrženosti, anksiozne privrženosti te kvalitete veze ($N = 278$).

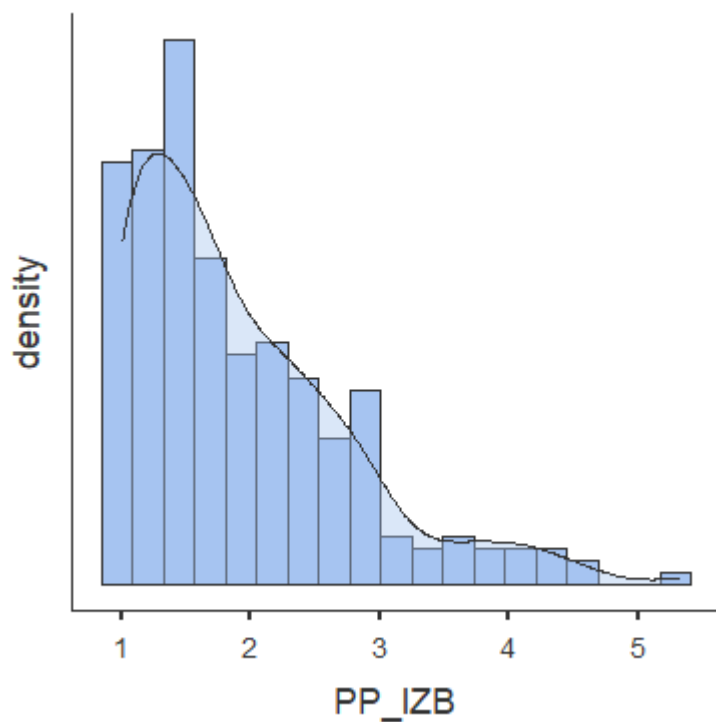
Legenda: JAV_ISK – Javno iskazivanje privrženosti partneru

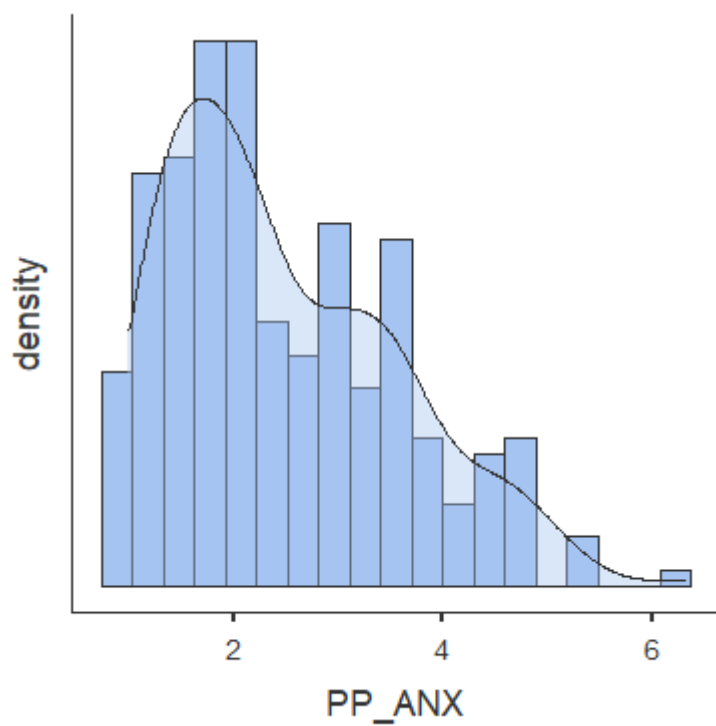
Legenda: EMOCINT – Emocionalna intimnost

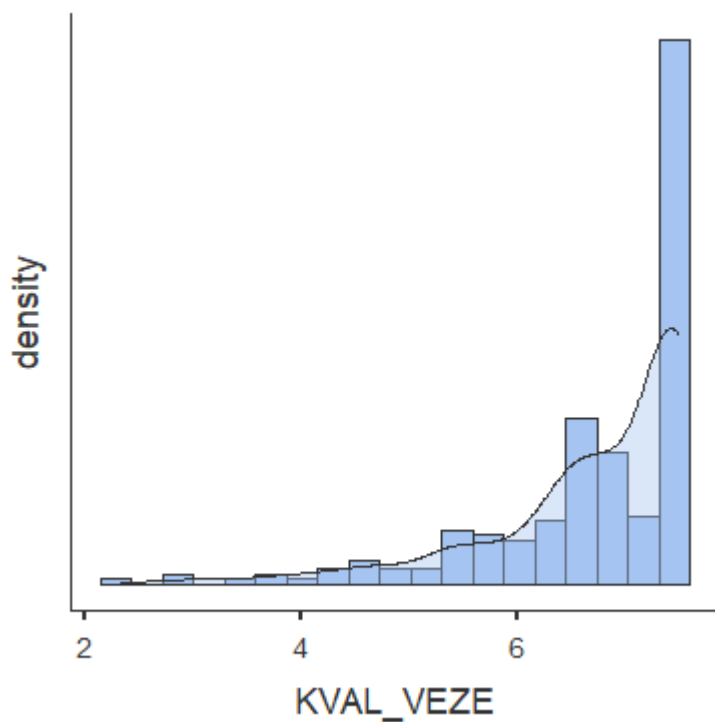
Legenda: IH – Internalizirana homofobija

Legenda: PP_IZB – Izbjegavajuća privrženost

Legenda: PP_ANX – Anksiozna privrženost

Legenda: *KVAL_VEZE* – Kvaliteta veze

Prilog C. Tablični prikaz rezultata faktorske analize na česticama kojima se ispitalo javno iskazivanje privrženosti partneru.

Označite koliko često se ponašate na opisani način u javnosti?	Faktor 1
1. Držite se za ruke sa svojim istospolnim partnerom/icom u javnosti.	.893
2. Grlite se sa svojim istospolnim partnerom/icom u javnosti.	.867
3. Ljubite se sa svojim istospolnim partnerom/icom u javnosti.	.902

Legenda: *Faktor 1* – zasićenje čestice faktorom 1

Prilog D. Interkorelacije varijabli uključenih u hijerarhijsku regresijsku analizu ($N = 278$).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.Dob	–											
2.Rod	-.098	–										
3.Obrazovanje	.477***	-.106	–									
4.Ekonomski status	.280***	-.183**	.292***	–								
5.Trajanje veze	.522***	-.104	.274***	.237***	–							
6.Tip veze	.254***	.128*	.220***	.165**	.335***	–						
7.JIPP	-.208***	0.404***	-.131*	-.079	-.261***	-.013	–					
8.EI	-.235***	0.133*	-.152*	.099	-.030	.073	.112	–				
9.IH	.019	-.0172**	.122	.023	-.004	-.182**	-.212***	-.107	–			
10.IP	.118	-.0114	.034	.010	-.013	-.165**	-.128*	-.312***	.263***	–		
11.AP	-.042	-.0021	.017	.066	-.011	-.130*	.050	-.103	.231***	.301***	–	
12.KV	-.140*	0.043	-.118	.055	-.038	.129*	.115	.706***	-.186**	-.471***	-.292***	–

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; JIPP – Javno iskazivanje privrženosti partneru; EI – Emocionalna intimnost, IH – Internalizirana homofobija; IP – Izbjegavajuća privrženost; AP – Anksiozna privrženost; KV – Kvaliteta veze